

GENÇ NEFESLER

5.
MEVSİM
SAYISI

NESİLLERDEN ÇAĞLARA

gençnefesler.com

ISSN: 3062-1879

GAZETECİ HAKKI SÜHA GEZGİN

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL

ORHAN VELİ KANIK

NİHAL ATSIZ "ATSIZ EDEBİYATI"

TUTUNAMAMAK OĞUZ ATAY

CEMİL MERİÇ

NECİP FAZIL KISAKÜREK

DİL NEDİR?

MANASTIRIN GEZGİNİ

EKSİK TÜMEVARIM ÜZERİNE: YOLUN
GÖTÜRDÜĞÜ GENELLEMELER

İSLAM'IN GENÇ ELÇİSİ: MUSAB BİN
UMEYR

TEHLİKELİ OYUNLAR

AY TİRADI

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL HECEYLE
ANADOLU'NUN KALBİNİ DUYURAN ŞAİR

YAŞAYAN SULTAN - ŞAH-I ZİNDE

DÜŞTÜ CAN EVİME DÖRDÜNCÜ CEMRE
DÜNYAYI ÜÇÜNCÜ GÖZÜMLE GÖRDÜM.
DÖRT YÜZ SEKSEN BEŞ GÜN ÇEKTİ BİR SENE
ON ALTINCI AYA TAKVİMSİZ GİRDİM.

BEŞİNCİ MEVSİM – ABDURRAHİM KARAHOC

GENÇ NEFESLER
5. SAYI

Kasım - Aralık 2025
BİR EDEBİYAT DERGİSİ

ANAM BABAM SANA FEDA OLSUN EY
RESULULLAH!

-Ahmet Furkan YALÇIN - Mehmet Miraç ŞAFAK - Sevde Betül KARABACAK
- Duygu AYDIN - Hasan Hüseyin AYGÜN - Furkan YILDIZ - Sümeyye MERYEM -Berkay Umut KARAKUŞ
-Mesken EKER - Zeynep ASLAN - Sedanur İLBAN - Büşra ARSLAN - Eylül Ece ÖNGÖREN - Güven İLERU
-Meltem KAYMAZ - Hatice Kübra KÜÇÜKKESKİN - Ğazal DAL - Mine ÖKÇE -Osman YALÇIN
- Erva ÖZGEN - Elanur ALAŞ - Toprak DONMUŞ - Nurseda ÜNLÜ - Muhammed Esad AÇIKGÖZ
-Safiye GÜNDOĞDU - Mercan ACAR - Rabia TÜRELİ - Ahmet Halil Utkuoğlu

İÇİNDEKİLER

Bu sayıya bir isim verecek olsaydınız ne olurdu ?

5. MEVSİM -03

Ahmet Furkan YALÇIN

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL HECEYLE
ANADOLU'NUN KALBİNİ DUYURAN
ŞAİR -04

Gazal DAL

CEMİL MERİÇ -06

Mesken EKER

NECİP FAZİL KISAKÜREK -10

Güven İLERU

NİHAL ATSIZ -14

Güven İLERU

YAŞAYAN SULTAN - ŞAH-I ZİNDE -17

Duygu AYDIN

DİL NEDİR? -18

Muhammed Esad AÇIKGÖZ

MANASTIRIN GEZGİNİ -19

Safiye GÜNDOĞDU

BEŞİNCİ MEVSİM -20

Sümeyye Meryem

EKSİK TÜMEVARIM ÜZERİNE: YOLUN
GÖTÜRDÜĞÜ GENELLEMELER -21

Sümeyye YILMAZ

22-

Kızıl Gökkuşe - Güven İLERU

Zâlimin Portresi - Ahmet Halil Utkuoğlu

23-

AŞK'IN İNTİBAHI - Meltem KAYMAZ

VAZGEÇEMEM SENDEN - Mine ÖKÇE

İSLAM'IN GENÇ ELÇİSİ: MUSAB BİN
UMEYR -24

Büşra ARSLAN

25-

Mus'ab Bin Umeyr - Büşra ARSLAN

Ne yusufum kuyuda - Rabia TÜRELİ

Biz Aynı dünyada yaşarken - Rabia TÜRELİ

OĞUZ ATAY: TUTUNAMAYANLARIN YAZARI, ZAMANIN
DIŞINDA BİR ADAM -26

A.F.YALÇIN

27- Oğuz ATAY - Tehlikeli OYUNLAR

28- A. Ali URAL - Ay Tiradı

ORHAN VELİ: SOKAĞIN ŞAİRİ, RÜZGÂRIN ARKADAŞI -29

A.F.YALÇIN

30-

Çekiçle çakılan sevdalar - A.F.YALÇIN

Gidenlerin Ardından - Hatice Kübra KÜÇÜKKESKİN

31-

Sevda Düğümü - Hasan H. AYGÜN - Mesken EKER

Yağmurlara olan siteminden midir? - Meryem ACAR

Alacakaranlık hep galip olurdu saklambaç oyununda - Safiye

GÜNDOĞDU

32-

Dokunmadan Sevmek - Güven İLERU

BEHRAM 3 - Sevde Betül KARABACAK

33-

Vuslat-ı Âzam - Hasan H. AYGÜN - Mesken EKER

"Senin Adında Bir Akşam" - Güven İLERU

34-

Bırakın yağmurları yağsın - Meryem ACAR

- Sırr-ı Âzam - Hasan H. AYGÜN

35- Deyim Bölümü - Film Bölümü

Duygu AYDIN

CEMİL MERİÇ - BU ÜLKE -36

Sevde Betül KARABACAK

ISSN : 3062-1879

İMTİYAZ SAHİBİ -
TASARIM

Ahmet Furkan YALÇIN

EDİTÖR

Mehmet Miraç ŞAFAK

SON OKUMA

Osman YALÇIN

RESİMLER İÇİN

Yusuf YALÇIN'a

Teşekkür ederiz.

BASKI -

E Kopy Dijital Baskı

Nişantaş Mahallesi

Dr. Mehmet Hulisi

Baykal Caddesi

Selçuklu/Konya

İLETİŞİM

05510652944

gencnefesler21@gmail.com

Instagram: /genc_nefesler

Her hakkı mahfuzdur. Dergideki

yazı, fotoğraf ve diğer görsellerin

izin alınmadan veya kaynak gösterilmeden her türlü ortamda basılması yasaktır.

GENÇ NEFESLER DERGİ
Nesillerden Çağlara

www.gencnefesler.com

HAKKIMIZDA

Edebiyat, insan ruhuna dokunan ve topluma derin izler bırakan önemli bir sanattır. Günlük hayatımızın rutinlerinde, güzel günlerimizde ya da zor anlarımızda, hep bir yol gösterici olarak yanımızda olmuştur ve olmaya devam edecektir. Özellikle gençlerin yazdığı yazıların geniş kitlelere ulaşması, onların kendilerini ifade etmeleri ve topluma katkı sunmaları açısından oldukça önemlidir bu yüzden şiirlerin, edebi makalelerin ve bütün insanlara hitap eden yazıların insanlara daha rahat ulaşabilmesi için böyle bir kuruluş yoluna gidilmiştir.

Edebiyata, düşünceye ve sanata dair söylemek istediğin sözler mi var? Yazılarının başkalarına ilham vermesini mi istiyorsun? İşte burada senin gibi kalemi güçlü, düşünen, sorgulayan ve hayal eden genç yazarlarla bir aradayız. Bu platform, genç kalemlerin kendilerini özgürce ifade edebileceği, seslerini duyurabileceği ve yazılarını geniş bir kitleyle paylaşabileceği bir alan olarak kuruldu.

Yazılarını bizimle paylaşabilirsiniz.

Bütün varlığımızla Allah'a yönelmemiz ve O'nun yolunda cihat etmemiz gerekmektedir. Çünkü biz, ancak ve ancak O'nun kullarıyız.

Genç Nefesler Dergisi 2021 yılında bir okul gazetesi olarak başlamış, ardından ise bir dergi olarak yayın hayatına devam etmiştir. Her şey bir fikirle doğar; ardından bu fikir hayata geçer, gelişir ve büyür. Eğer yeterli emek ve çaba gösterilirse bu fikir büyük bir anlam kazanabilir.

Genç Nefesler, herhangi bir ideolojiyi benimsememiş, tamamen özgün bir yayın olarak varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte, yazarları farklı düşünce ve ideolojilerden esinlenerek yazılar kaleme alabilir; ancak bu, her fikre sınırsız bir saygı gösterildiği anlamına gelmez; dergi, çizgilerini bir edebiyat dergisi olarak belirlemiş ve bu doğrultuda yazım ve basım hayatına devam etmektedir.

Bu dünyada yaşadığımız hayatta, yaptıklarımız da yapabileceklerimiz de aslında sınırlıdır. Hayatı anlamaya çalışırken verdiğimiz çaba, kimi zaman bir günün, kimi zamansa bir ömrün içine sığar. İnsan, yaşarken çoğu zaman unuttur; bu kısacık yolculuğun bir başlangıcı olduğu kadar, kaçınılmaz bir sonu da vardır.

Ama yine de yaşamak isteriz. Çünkü yaşamak, sadece nefes almak değil; çabalamak, düşmek, kalkmak, yeniden başlamaktır. Durduğumuz yerden, hayatı seyrederek yaşamak mümkün değildir. Seyreden, yalnızca tanık olur; ama yaşayan, hayatın kendisi olur.

Zorluklar da bundandır zaten. Her bir engel, bize içimizdeki en güçlü yanları gösterir. Denilir ki, hayatın asıl güzelliği zorlukların içindedir; çünkü bizi şekillendiren, büyüten, olgunlaştıran onlardır. Fırtına geçmeden gökkuşağını görmek mümkün değildir. İnsan, acı çekmeden derinleşmez; kaybetmeden kıymet bilmez. Bu yüzden yaşam, dört mevsimin bir döngüsüdür: bahar gibi umut, yaz gibi coşku, sonbahar gibi hüznün, kış gibi dinginlik taşır.

Fakat bazen bu dört mevsim yetmez.

İnsan, sınırlarını aşmak ister; takvimlere sığmaz, saatlerin çerçevesine hapsolmak istemez. Hayatın bize sunduğu ölçülerle yetinmeyiz.

İşte o noktada doğar beşinci mevsim.

Beşinci mevsim, takvimlerin bilmediği, doğanın yazmadığı bir zamandır. O mevsim biziz.

Yirmi beşinci saati biz yaşıyoruz, üç yüz altmış altıncı günü biz hayal ediyoruz.

Hayatın sınırlarını biz çiziyoruz; sonra o sınırları yine biz aşıyoruz.

Bazen beşinci mevsim bir duyguda gizlidir. Bir sabah uyanıp her şeyin anlamını yeniden sorguladığın o an, belki de beşinci mevsimin ta kendisidir.

Bazen bir bakışta, bir cümlemin içinde, bir vedada başlar o mevsim.

Kimi zaman bir umudun adı olur, kimi zaman bir yalnızlığın derinliği.

Beşinci mevsim, insanın içindeki sonsuzluğu temsil eder.

Çünkü insan, dört mevsimin ötesine geçebilen tek varlıktır. Zamanı eğip bükerek, anılarıyla geleceği harmanlar, düşleriyle gerçeği yeniden şekillendirir. Bu yüzden en büyük mucize, dışarıda değil, içimizdedir. Dünyadaki en güzel çiçekler altın orana sahiptir, ama kalpte açan bir çiçek, hiçbir orana sığmaz.

Hayatın kendisi bir düzen içindedir; ama insan ruhu, o düzenin dışına taşar.

Bizim için yaşam, yalnızca dört mevsimin döngüsünden ibaret değildir. Biz hayal ettiğimiz sürece, düşüncelerimizle, sevgimizle, yaralarımızla, bir beşinci mevsim yaratırız.

Ve belki de gerçek özgürlük budur:

Sınırları kabullenmeyip, kendi mevsimini yaratabilmek.

Görülmemiş bir zamanı yaşamak, söylenmemiş bir sözü kurmak, dokunulmamış bir duyguyu hissetmek...

Beşinci mevsim, ne bir takvimde başlar ne de bir yılda biter.

O, insanın kendi içinde başlar bir düşüncede, bir cesaretle, bir fark edişte.

Her insan, bir gün kendi beşinci mevsimini bulur.

Kimi onu bir aşta, kimi bir acının ardından, kimi de uzun bir sessizliğin içinde keşfeder.

Çünkü sonunda hepimiz biliriz:

Hayatı sınırlayan çizgiler bizim elimizden çıkar.

Ve bazen en güzel anlar, o çizgilerin dışına taşanlardır.

“Eğer kış hiç olmasaydı, bahar bu kadar güzel gelmezdi.

Bazen sıkıntının tadına varmasaydık, mutluluğun kıymetini de bilemezdik.”

— Anne Bradstreet

Edebiyat tarihimizin zarif kalemlerinden biri olan Faruk Nafiz Çamlıbel, 18 Mayıs 1898'de İstanbul'da dünyaya geldi. Osmanlı memuriyet geleneğinin içinden gelen bir ailenin çocuğuydu. İlk öğrenimini Rehber-i İttihat Mektebi'nde, ortaöğrenimini ise Hadika-i Meşverette tamamladı. Yükseköğrenimine Tıp Fakültesinde başlamasına rağmen, kaleminin çağrısına kulak vererek dördüncü sınıfta okuldan ayrıldı. Onu bekleyen asıl yol, edebiyatın sessiz ama derin vadisiydi.

Kurtuluş Savaşı yıllarında İleri gazetesinde yazılar kaleme aldı. Anadolu'nun sesi olmaya çalışan genç bir yazar olarak ülkenin nabzını tuttu. 1922'de öğretmenliğe adım atarak, Anadolu'nun farklı şehirlerinde edebiyat sevgisini öğrencilerine aşıladı. Kayseri'de görev yaptığı dönemde "Şark Vilayetleri Tetkik Cemiyeti" üyeliğiyle halkın kültürünü, ruhunu, türkülerini yakından tanıdı. Bu gözlemler, şiirine derin bir yerli damar kazandıracaktı.

1922-1946 yılları arasında çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı; Kabataş Lisesi, Amerikan Kız Koleji, Ankara Muallim Mektebi gibi kurumlarda genç kalemlerin ufkunu açtı. 1946'da siyasete girerek İstanbul milletvekili seçildi ve 1960 yılına dek bu görevini sürdürdü. Son yıllarını Arnavutköy'de geçiren şair, 8 Kasım 1973'te bir Akdeniz yolculuğu sırasında, "Samsun" gemisinde kalp yetmezliği nedeniyle hayata gözlerini yumdu.

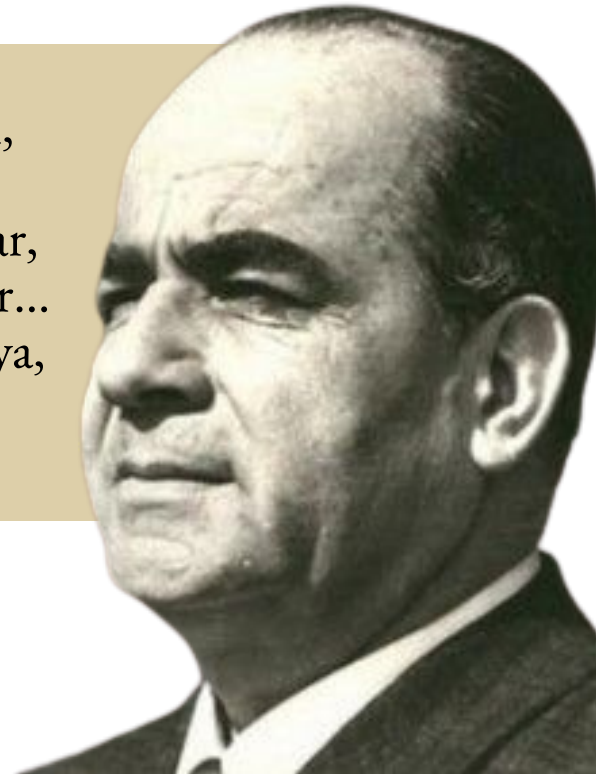
Sanatı: Aşkın ve Anadolu'nun Şiir Dili

Faruk Nafiz'in kalem macerası 1913'te başladı. İlk dönem şiirlerinde bireysel duygular, Servet-i Fünun'un zarif diliyle harmanlanmış bir biçimde karşımıza çıkar. Ancak 1918'de yayımladığı "Şarkın Sultanları" adlı eseri, onun sanat serüveninde yeni bir döneme işaret eder. 1919'da çıkan "Dinle Neyden" ve "Gönülden Gönüle" kitaplarıyla duygunun yanında sesin, ahengin, ölçünün de ustası olur.

Aruzu büyük bir ustalıkla kullanan Çamlıbel, bir yandan Tevfik Fikret ve Ahmet Haşim'in çizgisinden beslenirken, diğer yandan Yahya Kemal'in etkisiyle Türk şiirine klasik bir olgunluk kazandırır.

Yahya Kemal onu "Bir lübbdür cihanda elezz-i lezâizin
Her mısra-ı gülizidesi Faruk Nafiz'in"
dizeleriyle över.

Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç şakladı,
Bir dakika araba yerinde durakladı.
Neden sonra sarsıldı altımda demir yaylar,
Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar...
Gidiyordum, gurbeti gönlümle duya duya,
Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya.

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL
Heceyle Anadolu'nun Kalbini Duyuran Şair

GENÇ NEFESLER

— Gazal DAL —

Kasım - Aralık
2025

05

Ne var ki, Çamlıbel için asıl dönüm noktası 1922 olur. O tarihten itibaren tamamen hece ölçüsüne yönelir; aruzun inceliğini hecenin sıcaklığıyla kaynaştırır. Bu yönelişle birlikte bireysel duygulardan sıyrılıp Anadolu'ya, halkın sesine, insanın alın terine yönelir. Onun dizelerinde Anadolu, bir coğrafya olmaktan çıkar; insanıyla, türküsüyle, inancıyla yaşayan bir ruh halini alır.

Yahya Kemal'in estetik mükemmelliğinden etkilenmekle birlikte, Faruk Nafiz şiirinde sıcak bir içtenlik vardır. Uzun yıllar "şair olgunluğu"nu beklememiş, halkın yüreğine dokunan canlı bir dil kurmuştur. Milli Mücadelenin zafer coşkusuyla yeniden keşfedilen Anadolu, Faruk Nafiz'in dizelerinde yaşam bulur. Bu nedenle o, "Anadolu'dan ses getiren şairler" kuşağının en güçlü temsilcilerinden biri sayılır.

Faruk Nafiz Çamlıbel, aşkı hem bireysel bir duygu hem de milletin ortak kaderi olarak gören bir ozandı. Heceye kattığı zarafetle, Anadolu'nun taşrasında bile yankılanan bir ses bıraktı ardında. Bugün onun dizelerinde hâlâ rüzgârla savrulan bozkırlar, suskun köy yolları ve bir milletin kalp atışları duyulur.

Anadolu'yu adım adım dolaşan şair, taşranın çetin hayat şartlarını, sade insanlarını ve bozkırın sessizliğinde yankılanan duyguları dizelerine taşıdı. İşte o uzun yolculuğun sonunda yazdığı Han Duvarları, yalnızca bir şiir değil, Anadolu insanının kaderini, yorgunluğunu, gururunu ve umudunu anlatan bir destanıdır.

*Gidiyordum, gurbeti gönlümde duya duya,
Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya.
İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık!
Yüreğimde yaktığı ateşle hava ılık,
Gök sarı, toprak sarı, çıplak ağaçlar sarı...
Arkada zincirlenen yüksek Toros dağları,*

Bu dizelerdeki yalınlık, bir yandan Anadolu'nun bozkır sessizliğini anlatırken, diğer yandan insanın iç dünyasındaki yalnızlığı yansıtır. Faruk Nafiz'in en büyük başarısı, süslü İstanbul şiirlerinden sıyrılıp Anadolu'nun diliyle, Anadolu insanının duygusuyla konuşabilmesidir.

Eserleri:

Şiir Kitapları: Şarkın Sultanları, Dinle Neyden, Gönülden Gönüle, Çoban Çeşmesi, Suda Halkalar, Han Duvarları, Akıncı Türküleri

Oyunlar: İlk Göz Ağrısı, Sevk-i Tabii, Canavar, Numaralar, Bir Demette Beş Çiçek, Yayla Kartalı, Dev Aynası, Akın

Roman: Yıldız Yağmuru

Biyografi: Tefik Fikret Hayatı ve Eserleri

Kaynakça:

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı HULUSİ GEÇGEL

Derinden derine ırmaklar ağlar,
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi,
Ey suyun sesinden anlıyan bağlar,
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi.

Hüseyin Cemil Meriç, 12 Aralık 1916'da Hatay'ın Reyhanlı kazasında dünyaya geldi. Babası Mahmut Niyâzi Bey, annesi Zeynep Ziyet Hanımdır. Dedesi Dimetoka Müftüsü Hafız İdris Efendi, ablaları Zehra ve Nadide Hanımlardır. Mahmut Niyâzi Bey, Balkan Savaşı (1912) sırasında Dimetoka'dan Edirne'ye oradan da Hatay'a göç eder. Hatay'da Ziraat Bankası müdürlüğü ve mahkeme reisliği yapan Mahmut Niyâzi Bey, evlenmeden önce hacca giden, az konuşan ve dürüstlüğü ile tanınan bir hâkimdir. Mahmut Niyâzi Bey'in görevi nedeniyle 1923'e kadar Hatay'da kalan Cemil Meriç, yedi yıl sonra ailesi ile birlikte Reyhanlı'ya döner. Cemil Meriç, 1923'te Reyhanlı'da Rüştîye Mektebi'ne başlar. Reyhanlı Rüştîyesi'nde üçüncü sınıftan itibaren Fransızca dersleri alır ve 1928'de ilkokuldan mezun olur. "Aldığı diplomanın adı: 'Certificat d'études primaires'dir" 1928'de Antakya Sultanisinde ortaokula başlayan Cemil Meriç, liseye de burada devam eder. Hatay, o dönemde Fransızların mandası altındadır. Burada tarih, Arapça, Türkçe dışındaki tüm dersler Fransızca okutulur. Cemil Meriç'in Fransızcası bu sebeple çok iyidir. Öğrencilik yıllarında tahtayı iyi göremeyen Cemil Meriç'in gözlerine, 1933'te altı numara miyop teşhisi konulur. İlk yazısı olan Geç Kalmış Bir Muhasebe, 29 Eylül 1933'te Yenigün'de yayımlanır. 1934-1935 eğitim öğretim döneminde on birinci sınıftan birinci bakaloryayı alarak bitirir; ancak o yıl lise dört yıla çıkarılmıştır. Sınıf birincisi olan Cemil Meriç, 1935-1936 eğitim öğretim döneminde, on ikinci sınıfta iken okulu bırakır. O yıl felsefe sınıfında okuyan ve milliyetçi tutumu ile öne çıkan Meriç'in, okuldan ayrılma sebebi Yıldız'da 5 Mayıs 1935'te yayımlanan yarı manzum, yarı mensur yazdığı "Türk Genci" hicvidir. Cemil Meriç'in milliyetçi duygularla hicvettiği kişiler ise lisedeki hocalarıdır. Bu yazının ardından okuldan atılmayan, ama kendisini baskı altında hisseden Cemil Meriç, lise bitirme sınavlarına on beş gün kala okuldan ayrılır. "Beni mektepten kovdurabilirlerdi, hiçbir şey olmamış gibi davrandılar; ama mektep idaresi yazıyı görmüştü, sıkıcı bir tarassut altındaydım" diyen Meriç, bu olayın ardından mülkiyeye de gidemez. 1936- 1937 eğitim öğretim döneminde İstanbul'a gelen Cemil Meriç, üniversiteye giremez ve Pertevniyal Lisesi'nin on ikinci sınıfına kaydolar. Cemil Meriç bu dönemde Marksizm'e yakındır. Burada Kerim Sadi ve Nazım Hikmet ile tanışır. "Onlar için kendi imzasını kullanmadan iki kitap çevirir Türkçe 'ye: Gaston Jêze'in maliye ile ilgili 400 sayfalık bir kitabı ile Stalin'in Pratik Teori adlı kitabı.

Vaat edilen tercüme paralarını alamaz. İstanbul'da yaşadığı maddi güçlüklerden dolayı 1937'de yeniden Hatay'a döner. Haymeseki köyünde dokuz ay ilkokul öğretmenliği yapar. Aynı yıl sınavla İskenderun Tercüme Odasına reis muavini olarak girer. Burada beş altı ay çalıştıktan sonra görevine son verilir. Ardından 1938'de Hatay Aktepe'ye nahiye müdürü olarak atanır. Burada yirmi iki gün çalıştıktan sonra Hatay Valiliği'nden gelen bir telefon emri ile görevinden azledilir. Aynı yıl Batı Ayrancı köyünde ilkokul öğretmenliği, Türk Hava Kurumunda sekreterlik ve belediyede katiplik yapar. 1939'da Cemil Meriç'in Reyhanlı'daki evi basılır. Üç yüz kadar kitabına el konulur. Hatay'da hapse atılır. Suçu komünizm propagandası yapmak ve Bağımsız Hatay Hükümetini yıkmaya teşebbüs etmektir. Savcı hakkında idam talebinde bulunur. Cemil Meriç, mahkemede Marksist olduğunu belirterek muhalifliğini açıkça ortaya koyar. İki ay tutuklu kaldıktan sonra beraat eder. Hapisten çıkar çıkmaz 1940'ta İstanbul'a gelir. Yabancı Diller Yüksek Okuluna kayıt yaptırır. 1941'de İnsan dergisinde "Honoré de Balzac" etüdü yayımlanır. 19 Mart 1942'de kırk bir yıl evli kalacağı Fevziye Hanım ile evlenir. 1942'de Yabancı Diller Yüksekokulundan mezun olur. Mecburi hizmetini yapmak için 29 Ekim 1942'de stajyer öğretmen olarak Elâzığ Lisesine Fransızca öğretmeni olarak tayin edilir. Coğrafya ve tarih öğretmeni olan Fevziye Hanım da Elâzığ'a tayin edilir. 1942 ve 1943 yılları arasında Ay'ın Bibliyografyası adlı dergide tercüme eleştirileri yayımlanır. 1943'te Elâzığ Askeri Hastanesinin kurul raporuna göre "her iki gözündeki yüksek ve müterakki miyop askerlik yapmasına engeldir, askerden muaf tutulur". 1943'te Balzac'tan çevirdiği Altın Gözlü Kız Üniversite Kitabevi tarafından yayımlanır. 1944 ve 1947 tarihleri arasında Yurt ve Dünya, Yücel, Gün ve Amaç gibi dergilerde Fransız edebiyatına dair tercüme eleştirileri yayımlanır. 1945'te yeniden İstanbul'a döner. Para kazanmak için Balzac'tan çeviriler yapar. Otuzundaki Kadın, Bolat Yayınevi tarafından, On üçlerin Romanı (Ferragus) Yüksel Yayınevi tarafından yayımlanır. 1 Nisan 1945'te Mahmut Ali Meriç dünyaya gelir. 16 Aralık 1946'da kızı Ümit Meriç doğar.

1946'da yine bir Balzac çevirisi olan Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti, İnkılâp Kitapevi tarafından yayımlanır. 1946'nın aralık ayında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine Fransızca okutmanı olarak atanır. Bu dönemde gözlerindeki rahatsızlık giderek ilerler. 1947'de bir yıl boyunca Yirminci Asır dergisinde yazar. 1948'de Victor Hugo'nun Hernani piyesi manzum olarak çevrilmek üzere Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Cemil Meriç'e verilir. 1951'de F. H. Saymen ve Mösyö Louat ile hazırladığı Fransızca Yardımcı Metinler kitapçığı Yabancı Diller Okulu Fakülte Matbaası tarafından basılır. 1951'de Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne doktora öğrencisi olarak kayıt olur. 1952-1953 eğitim öğretim döneminde İstanbul Işık Lisesinde Fransızca öğretmenini olur. Cemil Meriç'in yoğun okuma temposu ile gözleri giderek zayıflar. Gözlerinden birinin retinasında çatlak, diğerinde ise katarakt vardır. 1954'te görme yetisini kaybeder. İstanbul Cerrahpaşa Hastanesi'ndeki başarısız göz ameliyatından sonra 1955'te Paris'e gider. Quinze Vingt Hastanesi'nde pek çok ameliyat geçirir, ancak hiçbirisi başarı ile sonuçlanmaz. Aynı yıl annesi Zeynep Hanım vefat eder. Quinze-Vingt günlerini anlatan Quinze-Vingt Geceleri romanına başlar, ancak eserini tamamlayamaz. 1956'da Hernani çevirisi Maarif Vekaleti Klasikler dizisi içinde yerini alır. 1959 yılında başladığı Fransız Dili ve Gramer kitabı da yarım kalan kitapları arasındadır. 1963'te İngilizce öğretmenini olan Lamia Hanım ile Antakya'da tanışır. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde ders vermeye başlar. 1964'te Hint Edebiyatı Dönem Yayınları tarafından yayımlanır. 1965'te uzun bir aradan sonra Dönem ve Çağrı dergilerinde makaleleri yayımlanır. 1966'da Mahmut Sait Kılıççı ile çevirdiği Marion de Lorme Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları tarafından basılır. 1967'de Yeni İnsan ve Hisar dergilerinde makale yayımlamaya devam eder. A. Meillet ile M. Lejeune'nin Encyclopédie Française'deki yazısını, Berke Vardar ile Türkçe'ye çevirir. Eser Dillerin Yapısı ve Gelişmesi adı ile Dönem Yayınları tarafından 1967'de yayımlanır. 1969'da Sosyalizm ve Sosyoloji Tarihinde Pierre Joseph Proudhon Fakülteler Matbaası tarafından basılır. 1970'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji dergisinde çıkan İdeoloji çalışması da Fakülteler Matbaası tarafından yayımlanır. 1973'te daha

evvel Kibar Fahişelerin İhtişamı ve Sefaleti adı ile yayımlanan çeviri, İhtişam ve Sefalet adıyla Ötüken Yayınevi'nde yeniden çıkar. 1974'te Bu Ülke ve Ümrandan Uygarlığa Ötüken Yayınları tarafından basılır. Ümrandan Uygarlığa adlı eseri, Türkiye Milli Kültür Vakfı'ndan fikir dalında ödül alır. Aynı yıl Türk Edebiyatı, Kubbealtı Akademi dergilerinde ve Orta Doğu gazetesinde yazılar yazar. 1976'da Hint Edebiyatı adlı eseri Bir Dünya'nın Eşiğinde adı ile Ötüken Yayınevi tarafından yayımlanır. 1978'de Türk aydınının trajedisini anlattığı Mağaradakiler, 1980'de ilgisini çeken hemen her konunun içinde yer aldığı Kırk Ambar Ötüken Yayınevi tarafından basılır. 1980'de Uriel Heyd'den çevirdiği Ziya Gökalp, Türk Milliyetçiliğinin Temelleri adlı eseri Sebül Yayınevi yayımlar. Bir Facianın Hikayesi, Umran Yayınevi tarafından; Köprüden Düşenler ise (Lamia Çataloğlu ile çevirdiği bir eserdir) Tur Yayınları tarafından 1981'de basılır. Aynı yıl Ankara Yazarlar Birliği Derneği tarafından yılın yazarı seçilir. 1983'te Maxime Rodinson'dan çevirdiği Batıyı Büyüleyen İslam, 1984'te Işık Doğudan Gelir Pınar Yayınevi tarafından yayımlanır. 1984 yılının ağustos ayında beyin kanaması geçirir. Cerrahpaşa Hastanesindeki üç aylık tedavinin ardından taburcu edilir. Ancak sol tarafı felç olmuştur. 1985'te Kültürden İrfana İnsan Yayınları'ndan çıkar. Ölümünden bir yıl evvel (1986) Tanzimattan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi'nde makaleleri yayımlanır. 13 Haziran 1987'de, yetmiş bir yaşında yaşama veda eder. Ebedi istirahatgâhı, ada. 8, no. 890 kaydı ile Karacaahmet Mezarlığı'ndadır. Cemil Meriç'in fikrî dünyasını zenginleştiren en önemli kaynaklar, kitaplardır. Antakya Sultanisi için "lisem üniversitemdir" diyen Cemil Meriç'e lise yıllarından iki kıymetli hazine

kalır. Bunlardan ilki Reyhanlı Rüştüyesi'nden itibaren ağırlıklı olarak öğrendiği Fransızca, ikincisi ise bazı öğretmenlerinin onun ufkuna açtığı yoldur. Antakya Sultanisi orta üçüncü sınıfta öğretmeni olan, adı yüz ellilikler listesinde geçen, Ali Fani Bey, Cemil Meriç'e şiir evreninin kapılarını açar. Şiir dünyasına onun rehberliği ile girdim diyen Meriç, Memduh Selim Bey'den de çevirinin, yazının inceliklerini öğrenir. Şahsiyetinin teşekkülünde yer alan isimlerin Meriç'in hocaları ve okuduğu kitaplar olması, onun bundan sonraki yaşamında çizeceği yönü de açık biçimde tayin eder. Antakya Sultanisi'nde Fransızca hocalarından etkilenen Meriç, lise üçüncü sınıfta ise yazı dersinin inceliklerini Bazantay Hoca'dan öğrenir. Lisedeki tarih ve felsefe hocası Mesut Fani'nin de terbiyesini alan Meriç, bu dönemde Karagöz'de "fırsat yoksulu" mahlası ile ilk şiirlerini yazar. Cemil Meriç'in entelektüel hayatının temeli olan ilk kitaplar Rıza Tevfik'in Kamus-u Felsefi'si, Selim Sırrı'nın Terbiye-i Bedeniye Nazariyatı, İbrahim Ethem'in Terbiye-i İradesi'dir. Meriç'in İslâm dünyasındaki kılavuzu ise İbn Haldun'dur. İbn Haldun'un eserlerinden ve onun zengin fikir dünyasından beslenen Meriç'in ilk çeviri denemesi ise Suç ve Ceza'dır. Meriç'in gençlik yıllarına damgasını vuran diğer eserler Ekmekçi Kadın, Tunçtan Kızlar, Simon ve Mari'dir. Onun hazinenin gerçek bekçileriydiler dediği yazarlar ise Count Alessandro di Cagliostro, Michel de Nostredame, Sir William Crookes ve Karl Georg Büchner'dir. Büchner'den sonra Karl Marx ve onun Kapital'i ile tanışan Cemil Meriç'in aynı yıllarda Nazım Hikmet ve Kerim Sadi ile yolları kesişir. Cemil Meriç aynı zamanda Türkçü yazarlardan da etkilenir. Yusuf Akçura'yı, Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nu Türk Yurdu'ndan takip eder. Meriç'i etkileyen bir başka isim ise nesillerin tecüssüsünü dünya düşüncesine kanatlandıran bir yol göstericidir dediği Ahmet Mithat Efendi'dir. Daha sonra kaleme alacağı Kırk Ambar'da Ahmet Mithat Efendi'den aldığı feyz açıkça kendini gösterir. Edebiyatı şiir olarak gören ve Fuzûlî'yi, Nedîm'i ve Nâbî'i çok beğenen Meriç, Refik Halit Karay'ı ise nesir sanatının gerçek temsilcisi olarak görür. Cemil Meriç'in divan şiirinden sonra kalemine istikâmet veren isimler Tarık Mümtaz, Süleyman Nazif, François-René de Chateaubriand ve Victor Hugo'dur. Fikirlerinin büyük bölümüne katılmamakla birlikte, Max Nordau'yu yaşamına meşale yakanlardan biri olarak değerlendirir.

Meriç, Émile Édouard Charles Antoine Zola'yı gençliğinin idolü olarak kabul eder. Cemil Meriç'i çocukluğundan yaşamının son anlarına kadar, fikir evrenini baştan başa saran tek şey kitaplarıdır. "Kitaplar bir limandı benim için" diyen ve kitapların insanlarını, sokakların insanlarından daha çok seven Meriç'in yaşamındaki yolculuk iki kapak arasındaki evrende saklıdır. Cemil Meriç'e göre, dünyanın en büyük romancısı ise Honoré de Balzac'tır. Bu sebeple 1942'den itibaren onun eserlerini tercüme eden ve onu okumadıkça romanların boy atamayacağını düşünen Meriç, Balzac'ı sonsuza akan derya olarak değerlendirir. Cemil Meriç, 1964'te yayımlanan Hint Edebiyat'ı eserine dört yılını verir, fakat pek çok eserinde olduğu gibi bu eserin de gerektiği ölçüde anlaşılmadığını düşünür. Meriç, kendi rüyalarını hediye ettiği Hint Edebiyat'ı için "Hint, rüyalarım, hicranlarım benim. Benim türbembir" der. 1967'de yayımlanan ve üç bölümden oluşan Saint-Simon İlk Sosyolog İlk Sosyalist eserinde Saint-Simon'u ve onun fikir evrenini anlatır. Cemil Meriç, çağını da Sain Simon'un fikirleri ile başlatır. Marx, Auguste Comte ve Émile Durkheim'in hocası Saint Simon'u hem endüstri devriminin hem de sosyalizmin ideologu olarak gören Meriç, onu şu cümleler ile özetler: Saint Simon kutupları ahenkleştiren adam yalnız pozitivim, yalnız sosyalizm değil, burjuva endüstriyalizmi de onun eseridir. Hayata bu kitabı yazmak için geldim dediği Bu Ülke 1974'te yayımlanır. Cemil Meriç eserleri arasında oldukça önemli bir noktada yerini alan ve onun fikir evreninin özünü yansıtan Bu Ülke, onun için "etimin eti, kemiğimin kemiği" dediği eseridir. Mefhumları aydınlatmaya çalıştığı, felâket gördüklerinin kaynağına eğildiği Bu Ülke' deki dertli ve derbeder çığlık, aynı yıl yayımlanan Umrandan Uygarlığada da devam eder. Umrandan Uygarlığa, Bu Ülke' deki tomurcukların çiçeklenmesidir. Beş ana bölümden oluşan Umrandan Uygarlığının ilk üç bölümünde kültür, uygarlık ve medeniyet gibi kavramların üzerinde duran Meriç, kitabın son bölümlerinde ideolojinin, mitin, ütopyanın altını çizmiştir. Bugün bile güncelliğini koruyan Umrandan Uygarlığa 'da "Avrupalının gözünde Osmanlıyız; Osmanlı, yani İslâm. Karanlık, tehlikeli düşman bir yığın" diyen Meriç, 1978'de yayımlanan Mağaradakiler eserinde ise entelektüelin dünyasına tutulmuş dev bir aynanın gösterdiklerini yazar.

Mağaranın Dışı ve Mağaradakiler olarak iki bölümden oluşan eser, sadece Türk aydınının trajedisini yansıtmaz. Cemil Meriç, Mağaradakiler 'de entelektüelin soy ağacını resmeder. Eserinin başında entelektüelin yol hikâyesini şu cümleler ile tanımlar: "Entelektüel, ülkeden ülkeye, yazardan yazara değişen bir mefhum. Her tarif aşağı yukarı ya bir önyargıya dayanır ya belli bir döneme". Mağaradakiler, tutunamayan Meriç'in karanlığını kelimelerle aydınlatmış deneme kitabıdır. Eser bu yanı ile Cemil Meriç'in evreninden sızan sessiz bir çılgılık ve her zaman güncelliğini koruyacak bir başyapıt değerindedir. 1980'de yayımlanan Kırk Ambar, Cemil Meriç'in ifadesi ile "bir mefhumlar kamûsu, derbeder ve dağınık bir ansiklopedisidir". Meriç'in karanlık dünyasına vuran ışığın kırk ambarı olan eser, felsefenin, edebiyata; edebiyat tarihinden, ideolojilere kadar pek çok konuyu ihtiva eder. 1981'de yayımlanan Bir Facianın Hikâyesi ise Meriç'in ifadesi ile "zifiri karanlıkta çakılan bir kibrit, kuledeki nöbetçinin feryadıdır". Cemil Meriç, bu eserinde son dönem siyasi tarihine de ışık tutar. Osmanlı'nın çöküş yıllarından itibaren Türk aydınının tavrına eleştirel bir gözle baktığı Bir Facianın Hikâyesi, Mağaradakiler 'deki pek çok konuyu tarihsel bir perspektif içinde aydınlatılır. Burada, Türk aydınının facialar atmosferindeki savrulmuş geniş bir tarihsel süreçte ele alınır. 1984'te yayımlanan Işık Doğudan Yükselir, Doğu'nun kaynaklarının incelendiği önemli bir çalışmadır. Medeniyetler tarihini aydınlatan ışığı, düşünce imbiğinden süzülen derin ve zengin bir bakış açısı ile yorumlayan Cemil Meriç, bu eserinde, ışığın makamını, yönün mukaddesten yansıyan pırıltılarını da gözler önüne serer. Cemil Meriç'in Kültürden İrfana adlı eseri ise 1985'te yayımlanır. Okurunu kültürün kapısından geçirip irfanın idrâkine seyahat ettiren Meriç'in bu eseri, sağlığında yayımlanan son eseridir. Onun zihnî kemâline süzülen Kültürden İrfana, iki dünya arasındakilere son haykırışıdır. Kültürden İrfana, okuruna Doğu ve Batı arasındaki köprüde bitmeyecek seyr ü seferin rotasını gösteren önemli kaynak ve entelektüel dimağa bir yol haritasıdır.

Cemil Meriç, erken yaşta kaybettiği gözlerinin ışığını, son anına kadar kaleminde aydınlatan, eserlerinde ele aldığı konular itibarıyla (sosyoloji, siyaset, edebiyat ve edebiyat tarihi gibi) çok çeşitli okur kitlelerine sesini duyuran bir fikir adamı, yazar, sosyolog, çevirmen ve edebiyat tarihçisidir.

Kaynakça

Cündioğlu, Dücan (2010). *Bir Mabel İşçisi*. İstanbul: Kapı Yay.

Cündioğlu, Dücan (2015). *Bir Mabel Bekçisi*. İstanbul: Kapı Yay.

Çavdar, Ayşe. Meriç, Ergün (1998). *Cemil Meriç ve Bu Ülkenin Çocukları*. İstanbul: İz Yay.

Meriç, Cemil (1976). *Bir Dünyanın Eşiğinde*. İstanbul: Ötüken Yay.

Meriç, Cemil (1977). *Umrandan Uygarlığa*. İstanbul: Ötüken Yay.

Yalanla beslenen bir neslin
ızdıraplarıyla karşı
karşıyasınız; ızdırapları,
isyanları ve arayışlarıyla.

Düşünür, şair ve yazar (D. 26 Mayıs 1905, İstanbul – Ö. 25 Mayıs 1983, İstanbul). Yazılarında kendi imzasının dışında Ne-Fe-Ka, Hi-Ab-Ko, Ha-A-Ka, Adıdeğmez, Nüktedan, Mürid, Ahmed Abdülhak, Bankacı, Be-De, Neslihan Kısakürek, Prof. Ş.Ü., Tanrı Kulu, Dedektif x 1, Ozan, Ozanbaşı, Hikmet Sahibi Abdi'nin Kölesi takma imzalarını da kullandı. Dulkadiroğullarına mensup Kısakürekler soyundandır.

Çocukluğu, mahkeme başkanlığından emekli büyük babasının İstanbul Çemberlitaş'taki konağında geçti. İlköğrenimine İstanbul Büyükdere'de bir mahalle mektebinde başladı. Sırasıyla Fransız Papaz Mektebi ve Kumkapı'daki Amerikan Kolejinde, Rehber-i İttihat Mektebinde, Büyük Reşit Paşa Numûne Mektebinde ve ailenin seferberlik sebebiyle gittiği Gebze'nin Aydınli köyündeki ilkokulda okudu ve Heybeliada Numûne Mektebini (1916) bitirdi.

Edebiyat ve kültür zevkini 1920 yılında bitirdiği Bahriye Mektebinde (Askerî Deniz Lisesi) aldı. Lisedeki öğretmenleri arasında dönemin ünlülerinden Yahya Kemal (Beyatlı), Ahmet Hamdi (Akseki), İbrahim Aşkı Efendi, Hamdullah Suphi (Tanrıöver) vardı. 1921 yılında Darulfünun Edebiyat Medresesi Felsefe Şubesine (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü) girdi. Buradaki öğrenimini tamamlamadan 1924 yılında fakültenin ayrıldı.

Aynı yıl, devlet bursuyla yurtdışına gönderilen öğrenciler arasında Fransa'ya gitti. 1924-25 yıllarında Sorbonne Üniversitesi Felsefe Bölümünde okudu. Paris'te geçen bohem hayatı sebebiyle bu okulu da bitiremeden geri döndü. 1928-39 yıllarından Hollanda Bankası, Osmanlı Bankası ve İş Bankasında müfettiş ve muhasebe müdürü olarak çalıştı. 10 Ekim 1938'de bankacılıktan istifa etti ve Haber gazetesinde çalışmaya başladı. Kısa bir süre sonra Son Telgraf gazetesine geçti.

Zamanın Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından Ankara Devlet Konservatuarına ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine öğretmen olarak (1939-44) tayin edildi. Daha sonra yine Hasan Ali Yücel tarafından İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinin Yüksek Mimari Bölümüne atandı. Robert Kolej'in son sınıflarında edebiyat öğretmenliği yaptı.

Sonraki yıllarında fikir ve sanat çalışmaları dışında başka bir işle meşgul olmadı. 1941 yılında evlendiği Neslihan Kısakürek'ten Mehmet (1943), Ömer (1946), Ayşe (1948), Osman (1950) ve Zeynep (1953) adlarında beş çocuğu dünyaya geldi. Erenköy'deki evinde vefat etti. Eyüp'teki mezarlıkta toprağa verildi.

Necip Fazıl, 1931-33 yıllarında askerlik görevini İstanbul'da yaptı. 1936 yılında, on yedi sayı süren haftalık edebiyat dergisi Ağaç'ı çıkardı. Ağaç, dönemin kalburüstü edebiyatçıların toplandığı etkili bir dergiydi. İkinci Dünya Savaşı'nın koşulları gereği 1942'de kırk beş günlüğüne tekrar askere alındı ve Erzurum'a gönderildi. Askerdeyken yazdığı bir yazı sebebiyle mahkûm oldu.

Bu, Necip Fazıl'ın hayatında önemli bir yer tutan mahkeme ve hapisliklerin ilk mahkûmiyetiydi. Cezasını İstanbul Sultanahmet Cezaevinde çekti. 17 Eylül 1943'te, adı kendisiyle özdeşleşen Büyük Doğu dergisini çıkarmaya başladı.

Bu derginin otuzuncu sayısında yayımladığı "Allah'a itaat etmeyene itaat edilmez" anlamındaki bir hadis sebebiyle dergisi takibata uğradı ve Bakanlar Kurulu kararıyla Mayıs 1944'te kapatıldı. Ardından İstanbul Güzel Sanatlar Akademisindeki görevine son verildi ve ikinci askerliğini tamamlamak üzere Eğridir'e gönderildi. 2 Kasım 1945'ten 5 Haziran 1978'e kadar günlük, haftalık ve aylık olarak on altı devre çıkan Büyük Doğu'nun yayını yaklaşık otuz altı yıl sürdürdü. Necip Fazıl, Büyük Doğu'yla Türk düşünce ve siyasi hayatına doğrudan etki etti. Büyük Doğu, Batılılaşma sürecini bir sömürgeleşme dönemi olarak değerlendirdi ve kurtuluşun öz değerlerimizde yattığını, İslâmiyet'in milletimizin biricik varlık sebebi olduğu düşüncesini savundu. Büyük Doğu, 13 Aralık 1946'da Sıkı Yönetimce ikinci kez kapatıldı. Kısa bir süre sonra, zaten kapatılmış olan dergide tefrika edilen Sır adlı bir tiyatro eserinden dolayı mahkemeye çıkarıldı.

2 Kasım 1945'ten itibaren siyasi suçlamalar sebebiyle mahkeme kapılarını aşındırmak hayatının rutinlerinden biri oldu. 18 Nisan 1947'de Büyük Doğu'yu üçüncü defa çıkarmaya başladı. Dergi 6 Haziran 1947'de, Rıza Tevfik'in Abdülhamit'in Ruhaniyetinden İstimdat adlı şiirinin yayımından dolayı mahkeme kararıyla tekrar kapatıldı. Necip Fazıl yargı sürecinde bir ay üç gün tutuklu kaldı ve beraat etti. 1947 yılında bunlar olurken Sabır Taşı adlı tiyatro eseriyle CHP Sanat Ödülünü kazandı. Ancak seçici kurulun verdiği ödülü parti genel idare kurulu iptal etti. Necip Fazıl, 1947 yılında Büyük Doğu'nun kapatılması üzerine üç sayı süren Borazan adlı bir mizah dergisi çıkardı. Dergisi kapanan ve işsiz kalan Necip Fazıl, 1948 yılını ev eşyalarını satarak geçirdi. 1949 yılında eşi, üç çocuğu ve kayınvalidesiyle birlikte küçük bir otel odasına taşındı. 28 Haziran 1949'da Büyük Doğu Cemiyetini kurdu. Şubat 1950'de cemiyet ilk şubesini Kayseri'de açtı. Büyük Doğu Cemiyetinin Kayseri Şubesinin açılışından İstanbul'a döner dönmez tutuklandı. 1947 yılındaki beraat kararını temyiz bozmuş ve karar işleme konmuştu. 21 Nisan 1950'de yeniden hapse girdi. Demokrat Partinin seçimleri kazanması (14 Mayıs 1950) üzerine çıkarılan af yasasıyla 15 Temmuz 1950'de hapisten çıktı. Aynı yıl Büyük Doğu Cemiyetinin Tavşanlı, Kütahya, Afyon, Soma, Malatya, Diyarbakır şubelerini açtı. Büyük Doğu'nun 54. sayısındaki bir yazısından dolayı tekrar tutuklandı. Hapishaneden çıktıktan sonra 26 Mayıs 1951'de cemiyeti kapattı. Necip Fazıl Kısakürek, 22 Kasım 1952'de Vatan gazetesinin sahibi Ahmet Emin Yalman'a düzenlenen suikastla ilişkilendirildi. Azmettirici olarak bu davada yargılandı. 11 Aralık 1952'de, Yalman suikastı sebebiyle yayımladığı Müdafaalarım adlı eserinde 1943'ten itibaren başına gelenleri geniş bir biçimde anlattı. 12 Aralık 1952'de başlayan yargı süreci 16 Aralık 1953'te beraatle bitti. 1951, 1952 ve 1956'da Büyük Doğu'yu günlük gazete olarak çıkardı. 1957'de sekiz ay dört gün hapis yattı. 1959'da aleyhine birçok dava açıldı. Açılan davaların aleyhte sonuçlanması durumunda Necip Fazıl'ın yüz bir yıl hapishanede kalması gerekiyordu. Niğde Cezaevine gönderileceği sırada 27 Mayıs 1960 askeri darbesi oldu. Darbenin ilk radyo duyurularından birinde zaten çıkmayan Büyük Doğu'nun kapatıldığı ilân edildi. 6 Haziran 1960 gecesi evinden alınarak dört buçuk ay Balmumcu Garnizonunda tutuldu.

Darbe sonrası ilân edilen genel affa rağmen, 5816 sayılı kanun sadece kendisi aleyhine istisna edildiği için, Toptaşı Cezaevine (15.10.1960) nakledildi ve bir buçuk yıl daha hapis yattı. 18 Aralık 1961'de tahliye edildi. Büyük Doğu'nun çıkmadığı sürelerde günlük fıkra ve çeşitli yazılarını Yeni İstiklâl, Son Posta, Babıalide Sabah, Bugün, Millî Gazete, Hergün ve Tercüman gazetelerin-de yayımladı. Necip Fazıl 1963 yılında konferanslar serisine başlayarak Salihli, İzmir, Erzurum, Van, İzmit, Bursa'da verdiği konferansları 1964 yılında Konya, Adana, Kahramanmaraş ve Tarsus konferansları izledi. 1964 yılında Büyük Doğu'yu on birinci kez çıkarmaya başladı. Bu dönemin ilk sayısında Adnan Menderes için yazdığı Zeybeğin Ölümü başlıklı şiirinden dolayı takibata uğradı. 1965'te Büyük Doğu Fikir Kulübünü kurarak konferanslarına devam etti ve Adıyaman, Kahramanmaraş, Burdur, Gaziantep, Nizip, Kilis, Kayseri, Akhisar, Ankara, Kırıkkale, Eskişehir'de konferanslar verdi. Ankara'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde verdiği konferanstan dolayı, din esasına dayalı cemiyet kurmak suçlamasıyla yargılandı. Büyük Doğu'nun 1965 ve 1967 evrelerinde de birçok defa yargılandı. 1967'de İdeolocya Örgüsü, 1968'de de Vahdettin adlı eserlerinden dolayı yargılandı. Bilirkişi raporu doğrultusunda beraat etmesine rağmen, karar temyizde bozuldu. Teknik olarak bu davadan alacağı ceza 1974 affına uğraması gerekirken, eserin 1976'daki üçüncü baskısından dolayı tekrar takibata uğradı ve bir buçuk yıl hapse mahkûm edildi. 25 Mayıs 1983'te vefat ettiğinde üzerinde çekilmemiş bir buçuk yıllık hapis cezası bulunuyordu.

“Çile” Şiiri ve Necip Fazıl’ın Açtığı Çığır

Bir kitabı bitirmiş olmanın en zor yanı, kitabın çağrısına kayıtsız kalmaktır. Her kitap çağırır çünkü. Çağrılan yere erinmek, erlikten sayılmasa gerek. Girmeye cesareti olmayanın kapı eşğinde beklemesinde ne hikmet ola ki? Mademki kulak kabarttık, öyleyse dinlemek ve duyduklarımıza bir kıymet vermek gerekir. İrfanına muhtaç olduğumuz Anadolu’umuzda güzel bir laf vardır. “Yediğin içtiğin senin olsun, sen gördüklerini anlat!” derler. Okuduğumuz kitaplara dair de gördüklerimizi anlatmak aynı irfanın gereği olsa gerek. Mehmet Kahraman’ın “Necip Fazıl’ın Çilesi” adlı kitabı Çile şiiri ve Üstad’ın sanat anlayışına dair önemli tespitlerde bulunuyor. Bu yazımızda biz de Çile şiirinde gördüklerimizi sizinle paylaşmaya çalışacağız.

Çile sözcüğünün günlük kullanımdaki karşılıkları malûmunuz olmakla birlikte tasavvuf geleneğindeki yeri oldukça mühimdir. Bulmak, bir lütûf olarak sunulmaz insana; o, ancak çileli bir arayışın mahsulüdür. Bu arayış içe dönük bir arayıştır çünkü “Ben size şah damarınızdan daha yakınım.” buyuruyor Cenab-ı Hakk. Yine Yunus Emre, “Bir ben vardır bende benden içeri” derken yaradılıştaki İlâhi sırra işaret eder ki insan olmanın esas gayesi o sırra varmaktır. O sır ki uğrunda evlad ü ıyalden geçmek gerekir. O sır ki kırk yıl dünyanın yükünü çekmek gerekir.

Çile çekmeden bulmak olmaz. Derviş yayan gerek, derler. Bu söz gurbete işarettir. Gurbet olmadan kurbet olmazmış. Kurbet, yakınlaşma demektir. Yakınlaşma, yani bulma. Öyleyse bir şeyi bulmak için aramak, aramak için uzaklaşmak gerekir. Peki, neyden uzaklaşıp neyi bulur insan? Masivadan uzaklaşarak Allah’ı bulmaktır esas gaye. Masivadan kasıt insanı Allah’a yaklaştırmaktan uzak olan her şeydir. “Gönül Çalab’ın tahtı” diyor Yunus Emre. Nasıl ki bir tahtın bir sultanı olursa gönül tahtının da bir tek sultanı olur. Gönül tahtımıza dünyevî sultanları oturtmuşken oraya o yüce Sultan’ın gelmesini nasıl bekleriz! İbrahim Bin Ethem ile ilgili anlatılan meşhur kıssa ne güzel ifade ediyor bunu. Köylülerin kaybolan ineği nasıl ki sarayın damında olamayacaksa aradığımız İlâhi hakikat de bu dünyanın incisinin, elmasının arasında olamaz.

Çile şiirini 1939’da yazmış Necip Fazıl. 1934’te şeyhi Abdülhakim Arvasi ile tanışmış ve beş yıllık bir sürenin ardından bu şiiri yazmıştır. Şiir, bir idrakin ifadesidir aslında. Şair beş yıl önce bulduğunu bu şiirle birlikte idrak ettiğini beyan eder bir anlamda.

*“Gaiplerden bir ses geldi: bu adam,
Gezdirdin boşluğu ense kökünde!”*

diyerek başlıyor şiir. Gaiplerden ses gelebilmesi için ya da gaiplerden gelen sesi duyabilmek için oraya kulak kesilmek gerekir. Tokmağı olmayan kapı misali ancak her daim dinlemekte olana gelir gaipten ses. O ses geldiğinde ise daha önce duyulmuş bütün sesler yepyeni bir anlamla yeniden kurulur zihinde. İşte bunu ifade edecek biçimde devam ediyor şiir:

*“Ve uçtu tepemden birdenbire dam;
Gök devrildi, künde üstüne künde...”*

Çile şiiri, uzun bir tefekkürün nihayetinde erişilmiş bir idrakin ifadesidir dedik. Şair, "Ok çekti yukardan, üstüme avcı." diyor. Bu dize, kapının eşiğinde sabırla beklemiş bir taliplinin kapı içeriden açılmak suretiyle içeri kabul edilmesini beyan eder bir anlamda. Ancak esas ağır yük bu kabulden sonra başlıyor ki şair devamında, "Ateşten zehrini tattım bu okun." diyerek imtihanındaki ağırlığı ifade ediyor. Bu dizelerin ardından gelen dizeler çok daha can alıcı:

"Bir anda kül etti can elmasımı.
Sanki burnum, değdi burnuna (yok)un
Kustum öz ağzımdan kafatasımı."

Elmasın kül edilmiş olması iki açıdan önemli. Birincisi, elmas oldukça dayanıklıdır, buna rağmen bu ok elması dahi küle döndürmüştür. İkincisi ise elmas kıymetli bir taştır, onu kıymetsiz hale getirmiştir. Can, elmasa benzetilmiş; esasen bu ok şairin gönlünde yer edinmiş bütün dünyevî zevkleri kül etmiş, tahtı esas sahibi için boşaltmıştır. Kelime-i tevhid inkâr ile başlar. Nasıl ki yakınlaşmak için uzaklaşmak şartsa kabul için de inkâr şarttır. Şair, "Sanki burnum, değdi burnuna (yok)un" dizesiyle kelime-i tevhidin "La İlahe" kısmını ifade ediyor. Ve bir sonraki dize: "Kustum öz ağzımdan kafatasımı." Bu dizede cılız aklın yüce hakikati anlamaya yetmeyeceğini, bu nedenle daha öncesinden öğrenilmiş bütün bilgileri silip atmak gerektiğini görüyoruz.

"Ensemin örsünde bir demir balyoz," diyor bir dizede. Örs, demir ve balyoz sözcükleri kılıç ve fetih kavramlarını çağrıştırmaları itibarıyla mühim. Bu dizenin bulunduğu dörtlük,

"Bu kanlı şafakta, bana çil horoz,
Yepyeni bir dünya etti hediye."

dizeleriyle bitiyor. Şairin 1943 yılından itibaren yepyeni bir medeniyet tasavvuru olarak "Büyük Doğu" dergisini çıkarmaya başladığını düşünürsek yepyeni bir sabahtan ve fetih söylemimizden neyi anlamamız gerektiği daha açık hale gelir.

İdrak, gerçeği bütün çıplaklığıyla görmektir. Şair, atılmaya niyetlendiği yeni yolun zorluklarının da farkındadır. "Diz çok ey zorlu nefis, önümde diz çok!" diyerek yolun zorluğunu, "Biricik meselem, sonsuza varmak..." diyerek de kararlılığı dile getiriyor.

Üstad, Çile şiirinin ardından kırk beş yıl boyunca şiir, tiyatro, roman, inceleme, gibi pek çok türde yazarak ve Anadolu'nun pek çok yerinde konferanslar vererek "Çile"sini doldurmuş ve ardında bütün bir İslam aleminin yürüyebileceği bir yol bırakmıştır. Üstad'ın sanatı ve şahsiyeti değerlendirilirken onu döneminin herhangi bir şairiyle kıyaslamak büyük bir hatadır zira Üstad, yalnızca bir şair olmanın ötesinde bir medeniyet inşacıdır.

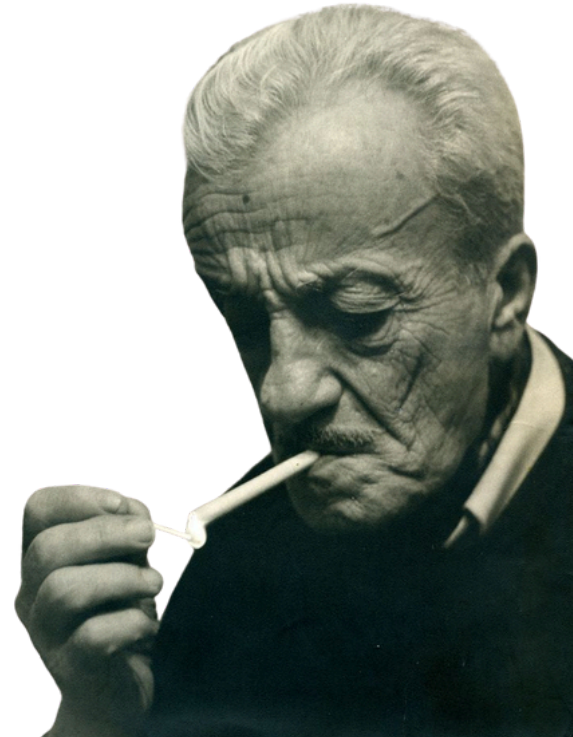
Mehmet Kahraman, kitabının son bölümü "Büyük Doğu'ya Varis Olmak"ta şunları söylüyor: "Necip Fazıl, ne politikacı, ne de bilim adamıdır. Ancak onun açtığı çığırdan çıkıp gelen bir çok insanın kimi sanatçı, kimi şair, kimi bilim adamı, kimi politikacı, kimi düşünür olarak hayatta kendilerine yakışan yerlerini almaktadırlar." Bu sözlerden anlaşılan odur ki "Çile"nin açtığı çığır, toplumda beklenen yankıyı bulmuştur. Mehmet Kahraman yazısını şu sözlerle bitiriyor:

"Büyük Doğu'ya varis olmak için, olmak gerekir.

Büyük Doğu'ya varis olmak için, sorumluluk almak gerekir.

Büyük Doğu'ya varis olmak için, dünü, bugünü ve yarını kavramak gerekir."

Bu sözler, Üstad'ın "Çile" şiiriyle açtığı çığırın büyüterek devam etmesi için Müslüman gençlere bir ihtar olarak okunmalı da sanıyorum.

12 Ocak 1905'te İstanbul'da doğdu. Ailece, babası Deniz Binbaşı Nâil Bey tarafından Gümüşhaneli Çiftçiogulları'na, annesi Fatma Zehra Hanım ile de Trabzonlu Kadioğulları'na çıkmaktadır.

İlk öğrenimini Kadıköy'deki Fransız ve Alman okulları (1911) ile Kasımpaşa'daki Cezayirli Gazi Hasan Paşa ilk mektebi ve Haydarpaşa'daki hususi Osmanlı İttihad Mektebi'nde, orta öğrenimini ise Kadıköy ve İstanbul Sultânisi'nde tamamladı. 1922'de imtihanla Askerî Tıbbiye'ye girdi, burada milliyetçi duygularının tepkisi yüzünden aldığı bir disiplin cezası dolayısıyla üçüncü sınıfta iken mektepten çıkarıldı (4 Mart 1925).

Arada yardımcı öğretmenlik, gemi kâtip muavinliği gibi geçici bazı işlerde çalıştıysa da asıl Türk tarihi ve edebiyatı ile ilgili araştırmalara merak sarıp yolunu seçmiş bulunduğu 1926'da Edebiyat Fakültesi'ne kaydoldu. Buraya girişinden bir hafta sonra askere alındı. Taşkışla'da vatanî hizmetini tamamladıktan sonra 1927'de döndüğü fakülte ve onunla birlikte devam ettiği Yüksek Muallim Mektebi'nden 1930'da mezun oldu. Çalışmaları ile takdirini kazandığı hocası Fuad Köprülü tarafından Türkiyat Enstitüsü'ne asistan olarak alındı (25 Ocak 1931). Daha fakültede talebe iken arkadaşı Nâci [Kum] ile birlikte hazırladığı "Anadolu'da Türkler'e Aid Yer İsimleri" adlı ilk ilmi araştırması Türkiyat Mecmuası'nda (II, 1928, s. 243-259) yayımlanmıştı. Asistanlığa girişinden kısa bir süre sonra çıkarmaya başladığı (15 Mayıs 1931) Atsız Mecmua'daki milliyetçi mücadele yazıları ile kısa zamanda kendisini tanıtan Atsız'ın bu devreden itibaren Türklük ve milliyetçilik davası uğrunda çilelerle geçen mücadele hayatı başlar.

1932'de Ankara'da Birinci Tarih Kongresi'nde hocası Zeki Velidi Togan'ı, kabulü istenen tarih tezine aykırı konuştuğu için, ilmini ve hocalığını küçümseyip aşağılamaya kalkışmasından dolayı (bk. TTK Bildiriler, I [1932], s. 388-389) kendisine bir protesto telgrafı çektiği Türk Tarih Cemiyeti genel sekreteri Reşid Galib maarif vekili olunca, Atsız Mecmua'da Dârülfünun'daki liyakatsiz hocalar hakkında yazdığı yazı ("Dârülfünunun Kara, Daha Doğru Bir Tabirle Yüz Kızartacak Listesi", nr. 17, 25 Eylül 1932, s. 166-170) vesile edilerek görevine son verildi (13 Mart 1933). Atsız Mecmua da, daha o nüshada asistanlıktan alınacağını haber veren Atsız'ın "Yolların Sonu" adlı veda şiiriyle bir daha çıkmamak üzere kapandı. Az sonra Malatya Ortaokulu Türkçe öğretmenliğine gönderildi (8 Nisan 1933). Yeni ders yılı başında görevi Edirne Lisesi edebiyat öğretmenliğine çevrildi (11 Eylül 1933). Buraya gelişinden hemen sonra Atsız Mecmua'nın yerini tutmak üzere çıkarmaya başladığı (5 Kasım 1933) Orhun mecmuasında Türk Tarih Kurumu'nun liseler için hazırladığı dört ciltlik tarih kitabındaki yanlışları tenkit ve teşhir ettiği için vekâlet emrine alındı (28 Aralık 1933); Orhun mecmuasının yayımı da bakanlar kurulu kararı ile durduruldu.

Bir süre boşta kaldıktan sonra 9 Eylül 1934'te Kasımpaşa'da Deniz Gedikli Hazırlama Okulu Türkçe öğretmenliğine tayin edildi. Dört yıl kadar sonra bu okuldaki işinden de uzaklaştırıldı (1 Temmuz 1938). Kendisine resmî hizmet kapısı kapanan Atsız, öğretmenliğini özel Yüce Ülkü Lisesinde (Ağustos 1938 - Mayıs 1939), onun kapanışı ile de Boğaziçi Lisesi'nde (Mayıs 1939 - Nisan 1944) sürdürdü. 1 Ekim 1943'ten sonra Orhun mecmuasını tenkit dozu daha da artmış yazılarla yeniden çıkarmaya başladı.

Burada devrin başbakanı Şükrü Saraçoğlu'na hitaben Türkiye'de gittikçe artan komünist faaliyetleri ve Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki himaye gören komünistler hakkında yayımladığı iki açık mektubu (nr. 15, Mart 1944; nr. 16, Nisan 1944) yurt çapında akisler uyandırdı. Orhun Bakanlar Kurulu kararı ile kapatıldıktan başka ikinci mektubunda istifaya çağırdığı Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel tarafından da Atsız'ın hocalığına son verildi (7 Nisan 1944).

Atsız'ın, bu mektubunda kendisinden "vatan hâini" diye bahsettiği Sabahattin Ali'nin aleyhinde açtığı dava dolayısıyla Ankara'ya geliş gençlik arasında büyük bir heyecan dalgalanışına sebep oldu. İkinci duruşmanın yapıldığı 3 Mayıs 1944 günü Atsız ve milliyetçilik lehine gösterilerin daha da büyümesi üzerine gençlik kesiminde geniş tutuklamalara girişildi. Atsız, hakaret suçundan hakkında verilen ceza ortada millî tahrik bulunduğu gerekçesiyle altı aydan dört aya indirilip tecil de edilmesine rağmen, kendisi ve bazı milliyetçi şahıslara karşı başlatılan takibat dolayısıyla, kararın bildirildiği 9 Mayıs 1944 günü duruşmadan çıktığında tevkif edildi.

Devrin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 19 Mayıs 1944 gençlik bayramı nutkunda şiddetle suçladığı Atsız ve diğer tutuklular, uzun ve çeşitli baskılarla geçen bir sorgulama safhasından sonra, hükümete karşı darbe hazırlamak iddiasıyla İstanbul'da Birinci Sıkıyönetim Mahkemesi önüne çıkarıldılar. 7 Eylül 1944'ten 29 Mart 1945'e kadar altmış beş oturum devam eden yargılama sonunda Atsız altı buçuk yıl ağır hapse mahkûm edildi. Ancak Askerî Yargıtay'ın diğer tutuklularınki ile birlikte kararı baştan başa bozması üzerine 25 Ekim 1945'te tahliye edildi. İkinci Sıkıyönetim Mahkemesi'nde 5 Ağustos 1946'dan itibaren yeniden ve tutuksuz olarak görülmeye başlayan dava 31 Mart 1947'de Atsız ve öteki yirmi iki sanığın toptan beraatiyle sonuçlandı. Bu olay son devir adli tarihine "İrkçılık-Turancılık Davası" adıyla geçti.

Uzun süre devlet hizmetinden uzak bırakıldıktan sonra, Edebiyat Fakültesinden arkadaşı Tahsin Banguoğlu, Millî Eğitim bakanı olunca kendisine Süleymaniye Kütüphanesinde çalışan tasnif heyetinde uzmanlık görevi verildi (25 Temmuz 1949). Tek parti devrinin kapanması ile de Haydarpaşa Lisesinde tekrar öğretmenliğe dönme imkânını buldu (21 Eylül 1950). Ankara Atatürk Lisesinde 4 Mayıs 1952'de verdiği "Devletimizin Kuruluşu" adlı

konferansı dolayısıyla öğretmenlikten alınarak Süleymaniye Kütüphanesindeki eski vazifesine iade edildi (13 Mayıs 1952). Burada on yedi yıl süren verimli bir çalışma devresinden sonra kendi isteğiyle emekliye ayrıldı (1 Nisan 1969). 1950-1952 ve 1962-1964 yıllarında devam ettirdiği *Orkun*'dan sonra 1 Ocak 1964'ten itibaren *Ötüken* adıyla çıkardığı dergide, memleketimizde gittikçe hız kazanan bölücülük hareket ve tertiplerini açıklayan bir seri yazı (nr. 40, 41, 43, 47, 48, Nisan-Aralık 1967) yüzünden, parmak bastığı suç kendisine isnat edilerek hakkında açılan dava sonunda (1973), Yargıtay'ın kararı bozmasına rağmen, kararında ısrar eden mahkemece oy çokluğu ile on beş ay hapse mahkûm edildi. Sağlık durumunun hapis hane şartlarına elverişli olmadığı hakkındaki hastahane raporuna bakılmaksızın Toptaşı Cezaevi'ne konuldu (15 Kasım 1973). Kendi bilgisi dışında milliyetçi aydın çevrelerin harekete geçmesi ve yağın protesto telgrafları üzerine Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından cezası affedilerek iki buçuk ay kadar hapis yattığı Bayrampaşa Cezaevi'nden tahliye edildi. 11 Aralık 1975'te bir kalp krizi sonucu öldü. Cenazesi büyük bir kalabalığın katıldığı törenle Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi. Yetmişinci yaşına girmesi vesilesiyle hayatta iken şerefine hazırlanan Atsız Armağanı ölümünden sonra çıktı (1976).

İnandığı dava yolundaki mücadeleleri, bu gaye peşinde kırk sekiz yıl boyunca çalışan yorulmaz kalemi, Atsız'ı Türkçü düşüncesinin Cumhuriyet yıllarında en kuvvetli temsilcisi ve önderi yapmıştır. Yazdıkları ile Türkçü düşünceye açıklık getiren, belirli prensipler ve hedefler çizen Atsız, Türk seciyesini ve Türklüğü bozmaya yönelmiş, millî şuura gizliden veya açıktan cephe alan Türklük aleyhtarı düşünce ve tertiplere karşı aralıksız mücadele etmiş, Türklüğü kendisini bekleyen tehlikeler önünde daima uyanık tutmaya çalışmıştır.

Atsız'da bundan başka, Türkiye sınırları dışında Çin'e kadar yabancı devletlerin boyunduruğunda yaşayan Türklerin kaderi ve Türk dünyasının birliği meselesi birinci planda yer tutar. Atsız Türklük dünyasını ayrı ayrı ülkelere ve parçalara göre düşünmek yerine ileride siyasî birliğini kurabilecek bir bütün olarak görür. Benimsediği bu Turan ülküsünün günümüzün şartları bakımından maceracı bir tutumdan uzak bulunduğunu da, "Biz boş hayaller ardında değiliz. Mâzide hakikat olan şeylerin yeniden hakikat olmasını özlüyoruz. Hastalıklardan korunmuş, nüfusu çoğalmış, ahlâkı yükselmiş, sanayii ilerlemiş bir Türkiye istiyoruz. Sınır dışındaki ırkdaşlarımızı kurtarmak yollarını arıyoruz. Onları kurtarıırken Türkiye'yi batırmak gayretlisi değiliz" ("Unutmayacağız", Altın Işık, nr. 5, Mayıs 1947) diye çok açık bir şekilde belirtmiştir.

Atsız'ın milliyetçiliğinde yüksek ahlâk en başta gelen prensiplerden biridir.

Milletin temelini ahlâk olduğunu ısrarla söyleyen Atsız, Türklüğün etrafını sarmış düşman milletler ve kuvvetler karşısında ancak yüksek ahlâklı, disiplinli, uyanık bir tarih şuuruna sahip, askerî terbiyesi gevşememiş, kozmopolitlikten kendini uzak tutabilmiş bir millet olmakla ayakta kalabileceğimizi zihinlere sokmaya çalışır. Ahlâk bozukluğu nu ve bunu artıran kozmopolit tesirleri Türklüğün en büyük düşmanı olarak ilân eder. Görüşlerinin büyük kısmı ile İslâmî ahlâk prensiplerine uygun düşmesine rağmen Atsız İslâmî duyarlığa uzak bir tutum içinde görünmüştür. Bunun sonucu olarak bilhassa hayatının son yıllarında İslâmî ve dinî meselelerde saygısızlığa gidecek derecede aşırı, hatta bazı konularda inkâra varan yazılar kaleme almıştır. İslâm'ın Türk tarih ve medeniyetindeki yüceltici rolünü tanımazlıktan gelen Atsız'ın, milletimizin mânevî hayatında büyük yeri olan Mevlânâ Celâleddin, Yunus Emre gibi şahsiyetler hakkında dahi aşağılayıcı ifadeler kullandığı görülür (meselâ bk. "Milletleri Ruhlandırmak", *Ötüken*, nr. 10 [Ekim 1971], s. 3-4). Onun dinî konulardaki aykırı düşünceleri bilhassa polemik yazılarında kendini göstermektedir. Meselâ Ziya Gökalp hakkında *Oku* dergisinde (nr. 93, Kasım 1969) yer alan bir paragraf dolayısıyla giriştiği polemikte göze çarpan görüşleri onun bu vadideki düşüncelerinin en açık ve belirgin örneklerini verir (*Ötüken*, nr. 3, Mart 1970, s. 3-6; krş. *Oku*, nr. 99, Mayıs 1970, s. 19; nr. 100, Haziran 1970, s. 12; nr. 101, Ağustos 1970, s. 19). Hele bu polemik dizisindeki "Yobazlık Bir Fikir Müstehâsesidir" başlıklı makalesinde Atsız'ın çeşitli yazılarında akis bulan dinî konulardaki görüşleri hemen hemen bütünü ile özetlenmiş durumdadır (*Ötüken*, nr. 11, Kasım 1970, s. 3-7, 14). Atsız bu yazısında insanların Hz. Âdem ile Havvâ'dan türemediklerini, Kur'an-ı Kerim'de genişçe anlatılan Nûh tufanının (bk. Hûd 11/36-48; ayrıca bk. TUFAN) bir Sumer masalından ibaret olduğunu alaylı ifadelerle ileri sürmektedir. Aynı yazıda vahyi hafife almakta, Hz. Peygamber'in eski Sumer ve Mısır'dan gelip Yahudiler aracılığı ile öteki milletlere geçen çeşitli inançları ilâhî hakikatler diye insanlara sunduğunu söylemekte ve böylelikle Hz. Muhammed'in vahyini inkâr etme noktasında müsteşriklerle aynı hizaya gelmektedir. Yine orada, bilgice hazırlıksız olduğu kader, yaratılışın gayesi, ilâhî adalet gibi kelâm meselelerinde âmiyâne muhakemeler yürüten, muazzam tefsir müessesesini geçersiz sayan Atsız, buna karşılık Şeyh Bedreddin'in Vâridât'ındaki bir kısım aykırı görüşleri bugünün ilmî kafasına uygun bulur. "İslâm Birliği Kuruntusu" adlı yazısında (*Ötüken*, nr. 7, Nisan 1964) Müslümanlığın ortaya çıkışını "sosyoloji bakımından Araplar'ın millet haline geçme savaşı" olarak yorumlamasının yanı sıra Mete, Attilâ, Cengiz ve Hülâgû gibi kumandanların yaptıklarının İran ve Mısır'da yaptığı tahribat yanında hiç kaldığından söz ettiği İslâm tarihinde adaletiyle meşhur Hz. Ömer hakkında, asılsızlığı sabit olduğu halde, İskenderiye Kütüphanesi'ni yaktırmış olduğu iftirasını benimser.

Atsız'ın İslâmî kanaat ve saygıya ters düşen düşüncelerinde, her şeyi mutlaka Türk asıllı olmak, dışarıdan gelmeyip doğrudan doğruya Türklüğün kendi bünyesi ve mâzisi içinden çıkmak ölçüsü ile değerlendirmek gibi bir zihniyetin rolü vardır. Onun din konusundaki ifadelerinde bir dengeden söz edilemez. Görüşlerinde zaman içinde birtakım inişler çıkışlar gösteren Atsız, bütün bunlara rağmen milleti yapan unsurlardan birinin din olduğunu söylemekten geri kalmamış ("Vedâ", Orkun, nr. 68, 18 Ocak 1952), Allah inancının ise Türk cemiyetinin temel direklerinden birini teşkil ettiğini önemle belirterek memleketimizde Allah fikrini yıkmak isteyen telkin ve tertiplere şiddetle karşı çıkmıştır ("Propaganda", Altın Işık, nr. 3, 15 Mart 1947, s. 3-4). Onun şiirlerine kadar yazı ve eserlerinde kendisini yaygın bir şekilde hissettiren Allah inancı ile karşılaşıldığı da görmezlikten gelinemeyecek bir gerçektir. Milliyetçiliği kadar bir Türkolog olarak da ilgisi tarih sahasında ağır basmış, çalışmalarında esas merkez tarih olmuştur. Daha ilk yazılarından başlayarak Türk tarihine yönelen Atsız onun geniş çaplı meseleleri üzerinde durmuş, bu konuda farklı görüşler ileri sürmüştür. Mevcut tarih anlayışını çeşitli yönlerden yetersiz ve yanlış bularak Türk tarihinin kadrosu, çağlara ayrılması, hânedan iktidarlara ile devlet kavramının birbirleriyle karıştırılması, Türkiye tarihinin başlangıcının gerçek zaman ve yerinin ne olduğu gibi meseleler üzerinde dikkat ve münakaşaya değer sağlam görüşler getirmiştir.

Atsız'a göre Türk tarihinde biri Orta Asya'da, diğeri daha batıda olmak üzere iki anavatan ve bu iki sahada da hânedandan hânedana sadece iktidarın el değiştirdiği birer devlet vardır. Atsız, milâttan önce XII. asırdan başlayıp XI. asra kadar Mançurya'dan Kırım'a uzanan bir ilk anavatan mevcut iken XI. asırdan itibaren de batıda Horasan ve Azerbaycan, Anadolu, Irak ve Suriye'yi içine alan ikinci bir anavatanın meydana geldiğine işaretler bu iki sahanın her birinde değişik adlar altında birbirini takip etmiş iktidarlara tek bir devletin devamından başka bir şey olmadığını kabul eder. Her iki anavatanda sanıldığı gibi birbiri ardınca yeni yeni devletler kurulmamış, devlet aynı kaldığı halde değişen sadece hânedanlar ve bunların iktidarlara olmuştur.

Atsız'ın ısrarla izaha çalıştığı diğer bir tezi de Türkiye'nin kuruluş tarihinin, hep kabullenile geldiği gibi 1071 Malazgirt Savaşı ile başlamayıp Gazne Devleti emrindeki Selçuk beylerinin Gazne sultanına baş kaldırarak 23 Mayıs 1040'ta kazandıkları Dandanakan Zaferi üzerine istiklallerini ilân edişleri ve Tuğrul Bey'in tahta geçişle başladığıdır. Aynı teze göre Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu Selçukluları İlhanlı hâkimiyetine kadar ayrı ve kendi başına bir devlet teşkil etmek yerine merkezi Horasan'da olan Büyük Selçuklu Devleti'ne katılmış ve ona tâbi bir sultanlıktan başka bir şey değildir

(bu tezi, 900'üncü Yıl Dönümü. 1040-1940, [İstanbul 1940]; Türkiye Tarihinin Meseleleri, Devletimizin Kuruluşu, Devletimizin Kuruluşunu Sağlayan Savaş, Çağrı Bey, Malazgird Savaşı adlı yazılarında başlı başına izahını bulmuştur).

Atsız'ın Türk tarihi konusunda getirdiği dikkatlerden biri de kendisinden önce varlığı farkedilmemiş Kürşad adlı büyük ve meçhul bir Türk kahramanını ortaya çıkarmasıdır. Doğu Göktürk Kağanlığı'nın Çin boyunduruğuna düştüğü ve kağan ailesinin Çin hükümdarının sarayında esir tutulduğu bir zamanda, yeğenini kurtararak kağan olarak oturtmak ve bu suretle Türk Devleti'ni yeniden diriltmek için, kırk fedai arkadaşı ile birlikte 639 yılında fağfûrun sarayına inanılmaz bir cesaretle yaptığı baskın sonunda ölen Göktürk şehzadesi Kürşad'ı Atsız cesaret ve fedakârlık bakımından Türk kahramanlarının en büyüğü olarak görmektedir ("Cihan Tarihinin En Büyük Kahramanı: Kür Şad", Orhun, nr. 6, 19 Nisan 1934, s. 111-113; "En Büyük Türk Kahramanı: Kür Şad", Kür Şad, nr. 1, 3 Nisan 1947, s. 3; "Kür Şad", TA, XXII, 424). Atsız Kürşad'ı yalnız tarih yazılarında ele almamış, Bozkurtların Ölümü adlı romanının başkahramanlarından biri yaptıktan başka adını sık sık andığı şiirlerinde de örnek ve emsalsiz bir kahraman sıfatıyla devamlı yüceltmıştır.

En eski çağlardan Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar yaptığımız savaşların yıllara göre bir bilançosunu kurarak tarihimizi mânalandıran bir yorum ortaya koyan Atsız ("Türk Ordusunun İftihar Levhası", Orhun, nr. 6, 19 Nisan 1934, s. 117-122), bir yazı dizisi ile de, Osmanlı hükümdarlarını gafil ve zavallı kimseler olarak tanıtmak isteyen moda olmuş bir görüşü sultanlarımızın çok isabetli bir hata-sevap bilançosunu gözler önüne sererek geçersiz hale getirmiştir ("Osmanlı Padişahları", Tanrıdağ, nr. 1011, 10-17 Temmuz 1942).

Atsız millî geçmişimiz üzerinde yeni görüşler getiren bu mahiyetteki yazılarından bir kısmını Türk Tarihinde Meseleler adlı kitabında (Ankara 1966) toplamıştır. Kitapta bazıları hacimli bir dizi teşkil eden bu on beş makale arasında "Türk Kara Ordusu Ne Zaman Kuruldu?", "Abdülhamid Han = Gök Sultan" başlıklı yazılar taşıdıkları görüşler bakımından ayrıca işaret edilmeye değer.

Kitap okurken karşımıza çıkan isimleri araştırdığımızda sadece o isimle kalmayıp zincirin halkaları gibi önümüze birbiri ile alakalı nice bağlantılar çıkar. Halbuki biz bir kitabı alıp kapağını açıp sonuna gelince de kapatmak olarak gördüğümüz okuma işlevi merak ve keşfetme ile birleşince asıl hakikatler gün yüzüne çıkar. Zikredeceğimiz isimde de böyle oldu benim için. Kitabımı alıp okuyacağım dediğim kısımdan araştırmalarımın hiç bitmediği, Google Maps de gitmediğim coğrafya kalmadı. Seviniriz buna asla şikayet de etmeyiz..

Gelelim bu kutlu zata, yürüdüğü hakikat yoluna, şahsımızı sorgulatmasına...

İlk önce bende şaşırdım Mekke doğan islamı birinci elden işiten yoluna feda olduğumuz Peygamberimizi gören bir isim. Kimden bahsediyorsunuz dersenez; Peygamber Efendimizle vefatına kadar beraber olan bu mübarek insandan bahsediyoruz. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) amcası Abbas'ın (r.a.) oğlu Kusam bin Abbas hazretlerinden.

O'nun gasline yardım eden ve kabre konulması esnasında Efendimizin naaşına giren kişilerden biri Efendimize en son dokunan kişidir. Ne kadar de ulu bir vazife değil mi ama bir o kadar da ağır..

Üzerinde neden bu kadar kafa yoruldu dersenez açıklayayım. "İslamiyetin bin yıldır hamisi Türklerdir." cümlesini anlayabilmek için bu hayatları fark etmek zorundayız. Bu hayatlar sadece bir kişi değil koca bir ordu, kılıç ehli ve gönül ehli insanlar.

Peki bu zat hangi gerekçelerle olduğu coğrafyada kalamadı da binlerce kilometre uzaklıktaki Orta Asya topraklarına gitti?

İSLAMİYETİN BİN YILDIR HAMİSİ TÜRKLERDİR.

GENÇ NEFESLER DERGİ
Nesillerden Çağlara

Yaşadığı Emevîler döneminde haklı olan güçlü olması gerekirken güçlü olan haklı sayılıyordu. Kavmiyetçilik almış başını gitmişti. Mekke valiliği ve hac emirliği yapmış, Peygamber Efendimize (s.a.v.) benzerliğiyle ünlenmiş Kusam bin Abbas Emevi yöneticiler tarafından istenmiyordu. Çünkü bir konuda düşüncesini bildireceği zaman kendi menfaatine göre konuşmuyor, doğrunun yanında duruyordu. Mekke ve Medine'yi bir türlü ele geçiremeyen Emevîler onun buradaki dik duruşu karşısında aciz kalıyorlardı. Peygamberimizin dizinin dibinde yetişmiş şahıslar nefislerinden uzak hakk adına karar verdiklerinde bu kararlar Emevi yöneticilerine ters düşüyordu. İşleri kolay değildi hakk adına susmak değil konuşmak zamanıydı. Onlar sahabiydi. Hz. Muhammed ' i görmüş O' nun dönemini iliklerine kadar idrak etmiş isimlerdi. Susamazlardı, kaçamazlardı, ya hicret eder ya mücadele eder ya da tebliğ ederlerdi. Alınacak nefesleri boyunca hakk yol üstü olurlardı. Kusam bin Abbas' da Horasan seferlerine katıldı, hem insanları irşad etti hem de savaş zamanı seferlere katıldı. Yukarı da dediğimiz gibi hem kılıç ehli hem de gönül ehli insanlardı bunlar. Her iki ehilde bulunup İslam'a hizmetle görevli olanlardı.

Kusam bin Abbas bu gerekçelerle Arap Yarımadasından Orta Asya' ya gelmiş. Burada kendisine bellediği asıl vazife Efendimiz' den öğrendiği İslamı yeni coğrafyaya anlatmaktı. Müslümanlığı yaşatıp küfürden uzak tutmak amacıyla giriştiği irşad faaliyetinden de başarılı olmuştur. Kendisi Orta Asya Türklüğünün zihninde asla ölmemişti. Bundan dolayı ona Şah- ı Zinde yani yaşayan Şah demişlerdi.

Tahayyül etmenizi istiyorum ki koca bir coğrafya haklı kendi ırkından bile olmayan, İslam ile gönüllerini ısıtan bir zatın arkasından onu hala anıyor ve adına koca bir kabristan yapabiliyor. Şu fani dünyada İslam'a hizmetinin karşılığında Allah O' bu koca bir coğrafya haklının göğsüne bastırmıştı. Olur muydu bundan öte ecir.

DİL, NEDİR?

18

Kasım - Aralık
2025

Muhammed Esad AÇIKGÖZ

GENÇ NEFESLER

Dil nedir? İnsanın aracılığıyla düşündüğü, aracılığıyla iletişimi olmazsa olmaz bir mefhumdur. Nitekim Namık Kemal de böyle düşünüyordu ki insanların kelimelerle düşünüp yazdığını hafızasında yeterli kelime bulunmayan bir insanın rahat konuşamayacağını söylemişti. İnsanın bildiği kelime nispetinde ifade gücü artar. İfade gücü arttığı nispette de özgüveni, ilişki cesareti ve hatta özfarkındalığı artar. Yani hayatı dili daha kuvvetsiz kullanan bilgisiz zayıf olan birine nazaran çok daha iyidir. Peki yalnız bu mu? Tabii ki hayır. Ara sıra aklımıza fikirler gelir, "dünyayı kurtaracak bir fikir"dir! Belki de bu. Ancak hemen uçar gider aklımızdan. Bunun sebebi hafızamızın modern dünya imkanlarıyla gücünü iyice yitirmesi midir? Belki bir nebze ama dilde yetersizliğin de büyük bir etkisi vardır. Düşünelim: Dil kelimeler aracılığıyla düşünceleri sistematığa oturtur. Tasnif eder ve düzenler. Süsler ve cilalar en nihayetinde dışarı aktarıma hazır hale getirir. Bunlar olmadansa boşluktaymışçasına sürüklenir gider.

Dil canlı bir varlık gibi doğar, farklı dillerden beslenir, gelişir ve belki hastalanır. Tıpkı yemeyi abartmış birinin yaşayacağı rahatsızlığa benzer bir bozulma yaşar beslenme kısmı abartılacak olursa. Maalesef ki günümüzde bu safhayı bile çoktan geçtik. Önceleri doğrudan çeviri ifadelerle bozduk dilimizi onlar yerine çok güzel deyimlerimiz, söylemlerimiz olduğu halde. Son zamanlarda ise çevirme zahmetine girilmiyor doğrudan alıyoruz bu parazitleri. Ancak şu da bilinmelidir ki insanın lisanı ne kadar bozursa kendini ifade etmekte diğer insanlarla anlaşmakta ve en mühimi de düşünmekte çok büyük sorunlarla karşılaşacaktır. Günümüzde ithal edilmeye çalışılan ve bunda muvaffak olunmuş kelimelerin o kadar çok Türkçe karşılığı var ki... Maalesef insanımız farklı farklı sebeplerden onu veriyor ve biri hatta yarımını alıyor. Umuyorum ki çok masum görünen bir ithal kelimeyi ve kalıbı dahi titizlikle dilimizden kullanıyorsan çıkarır kullanmıyorsak da dilimize almayız.

Ne ola ki bu yakın uzak dedikleri
İki kuru laf parçası boş söz yığını
Yakına varmak için hadi git ileri
Ulaşılmaz şaşırtır solunu sağını

Yoksa yazında hangi kalem yazar seni
Fatih değilsin ki karadan yürütesin
Olmaza kafa tut kessinler çıkmaz yeni
Kafasız gelmez tek sevinç kaynağı esin

Ne elin ne ayağın bağlı "özgürsün ki"
Gönül prangada his tutsak irade mi hür
Hatta sayma şeklim elimde bak üç iki
Yalnız sayılar biraz az "fazlası çürür"

Muhammed Esad AÇIKGÖZ

Sen olsan anam babam
Gitmem gurbet ellere
İstemezsen yalnız oğlun olam
Şefkat beklemem bir kere

Yanlış anlama mücrimi
Muhabbetten gelir dileği
Doludur her bir zerresi sitemi
Binbir çeşit hadise tek bir his
Karmakarışık bir sen benliği

Dayanamazmış insan varlığa
Ben sensizlik bolluğunda soldum
Cebim yok ki daha fazla sığa
Gel gayri yeter bana bir tohum

Muhammed Esad AÇIKGÖZ

Yıl 1895 Hakkı Süha Manastırda gözlerini yaşama araladı. Çocukluk yıllarını ailesiyle beraber geçiren Gezgin dönemin eğitim alma zorluğuna rağmen ilk ve orta öğrenimini Berat, Selanik ve de Manastırda tamamladı. Yüksek öğretimini tamamlamak için elinden gelenin en fazlasını yaptı ve kendini kendi başına bile yetiştirmeyi başardı.

1913 yılında edebiyat öğretmenliği sertifikasını almaya hak kazanıp öğretmenliğini çok güzel bir şekilde idame ettirmeye başladı.

Yaklaşık yarım asır kadar İstanbul Erkek Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı, burada geçirdiği yılların Gezgin'e çok büyük katkıları olduğunu gibi eğitim verdiği öğrencilerinin de ilerinin parlayan sanat severleri olmasına katkıda bulundu.

Öğrencileri tarafından adı her zaman sevgi ve saygı ile anılan bir öğretmen oldu. Derslerini tartışma-öğrenme odaklı olması da farklı fikir ve düşüncelere verdiği önemin açık bir kanıtı olmuştur. Talebeleri arasında eserlerini hala okuduğumuz önemli yazar ve müzisyenler vardı; örneğin Tarık Buğra, Said Faik Abasıyanık, Alaeddin Yavaşca gibi isimler. Hakkı Süha Gezgin gazetecilik yönü ile de beğenileri toplamaktan geri durmuyordu. Öğretmenlik yıllarında Vakit gazetesinde köşe yazıları yazmasıyla kısa sürede sevilerek okunan bir gazeteci oldu, Gezgin vakit gazetesinin başyazarlığını yaptı. Ayrıca Gezgin 1915 Çanakkale Cephesi ziyaretine giden şair-yazar heyetine mensuptu. Burada gördüğü mücadele ruhunu, cephe hayatını, millî dayanışmayı gazetelerinde, yazılarında insanlara anlatmaktan geri durmadı sayesinde o dönemin izlerini hala yüreklerimizin en derininde hissediyoruz.

Gezginin öğretmenlik, gazetecilik özelliklerinin yanında bir sürü yazınsal çalışmaları, çevirileri bulunmakta ve müziği de kendisinin bir parçası haline getirmiştir. Evinde sürekli müzik muhabbetleri olan çok güçlü bir neyzendi. Roman türünde "Aşk Arzuhalçisi" romanını kaleme almıştır. Yaptığı çok sayıda çevirilerin arasında Rus, Fransız edebiyatlarından da eserleri Türkçemize kazandırdı. Örneğin en bilineninden Suç ve Ceza. Neredeyse her tarakta bezi olan sayılı sanat severlerimizden Hakkı Süha Gezgin 1963'de gözlerini yaşama yumdu.

"Pusulayı şaşırallı çok
oldu. Yelkensiz küreksiz
bir gemi gibi bir semt-i
mechûle gidiyoruz. Allah
encamını hayretsin..."

İşgal Günlerinde İstanbul - Hakkı Süha GEZGİN

BEŞİNCİ MEVSİM

Bir vazgeçişe yürüyüş müydü? Beşinci mevsim yoksa son Baharın umuda bıraktığı hazan gazelleri mi....

İnsan bazen yürüdüğü yolların yaşadığı hayallerin varlığını yaşatmaya, yaşamaya çalışır. Farklı bir yol var mı umut kapısına çıkış var mı diye debelenir durur. Gebeydik aslında doğmadan yürüdüğümüz hayatımıza. Belki ilk adımlar hayat tohumları İle çevriliydi. Bir umutla insan, belkide bilinçsizce büyüttü tecrübeli adımlarını ve bilmezdi aslında ruha ağır geldiğini. Bu adımlar İle ilk ilkbahara koşardı. Hayat pek bir güzelmış huzuru yaşadığım baharım ilk iyiki Bana geldi dermiş. Ama bahar onu yaz mevsimlerinin sıcacık kucağına bırakmış. Bazen çok bunalır hatta bunalmanın ne olduğunu bile unutmamış. Bu sıcacık duygular ile ilkbaharını unuttur yazına, yazısına kucak açarmış. Bazen de öyle yanarmış ki Ummanlar bile ateş körüne kafi gelmezmiş. Sıcacık yüreği İle bazen gitse Bazen de bitmese diyip mevsimi İle çatışmış. Attığı adımlar sanki çöl yalnızlığını ya da şehir sessizliğini anımsatmış. Ve yine kapılırken mevsimin hayaline biran hazan gazelleri dökülürmüş sokaklarına Belki de turuncunun renkleri İle tanışır, yaza veda etmeyi kendine alıştırmış. Ve dermiş yine mi yine mi gider benden veda mevsimim. Ve baharın sonu ile karşılaşır belki de hayatının hayal kırıklığı ile tanışmış. Aslında aynıyız senin hazan gazellerin dökülürken benimde gam kederlerim gözlerimden yaşlar ile dökülür dermiş. Alışmış gidene, kalana belki de kalamayacak her şeye ve baharın sonu ile bir sona adım atmayı oturduğu yerden izlemiş. Ve baharın sonu da onu buz gibi kışa sürüklemiş. Derdim ve gamım İle gönlünü dondur dermiş. Buz gibi olurmuş hayalleri ve sınıksı giyermiş ketum elbiselerini yalnızca ısınmayı beklemiş. Ama ne ilkin baharında ne ateşin harında ne de veda baharında ısınamazmış. Yalnızca umutla beşinci mevsimi beklemiş ama Hiç bitmeyen, gitmeyen, yakmayan ve sarıp sarmalayan beşinci mevsimini.

Bu yürüyüşte Belki hayat ona her şeyin olabileceğini dört mevsim ile öğretirken o umutla beşinci mevsimi Mavi gökyüzünde arar dururmuş. Ne olursa olsun bekleyeceğim diyip dört mevsimini de gazeller gibi savurmuş cihana. Bilmezdeki vâ olmanın acısı vâ olanlardan Daha ağır fırtınalara gebe olacağını. İnsan gerçekten aradığını etrafa bakarak ya da beni bulacak zannederek boşluk İle kaybedermiş.

Bir fırtınaya gebeydi beşinci mevsim ama insan kaçtığı ve görmediği beşinci mevsimine âma olurmuş. İşin özü... Aradığın neyse bulunandır. Yürüdüğün yol taşlı ise korunandır. Beşinci mevsimi bekleyişin bir aşk ise bu aşk kendindendir. Belki de umuda koşanların mevsimi hazanlardır...

SÜMEYYE MERYEM

Özelden genele, parçadan bütüne doğru gidilen akıl yürütme yöntemine tümevarım denir. Ancak hayat, çoğu zaman bize bütünü değil, yalnızca parçaları sunar. Bu nedenle, çoğu yargımız eksik tümevarıma dayanır — yani elimizdeki sınırlı verilerle bütün bir tabloyu çizmeye kalkışırız. Doğruluk oranı azalır, genellemeler çoğalır, önyargılar yerleşir. Ve bazen, bir önyargının ardında farkına varmadan dokunduğumuz bir kul hakkı kalır.

Yeni bir yere ilk kez gittiğimizde gözlemci yanımız keskinleşir. İnsanlarla kurduğumuz kısa diyaloglar, çevre temizliği, esnafın tavrı... Tüm bunlar, yargıya varmadan önce topladığımız veriler gibidir. Fakat çoğu zaman, birkaç dakikalık bir izlenimi, birkaç kişilik bir örnekleme koca bir topluma genellemeye kalkarız. Oysa iki yönlü düşünmek gerekir: Birincisi, her zaman iyi olalım ki — eğer örneklem bizsek — bir başkasının zihninde evrenimiz hakkında olumlu bir izlenim kalsın, kimsenin hakkına girmeyelim. İkincisi, eksik tümevarımın bizi yanılttığını bile bile, laboratuvarından çıkmış kesin yargılar gibi genellemelere varmayalım.

Bu yaz, Boğazkale başlangıçlı bir Batı Karadeniz gezisine çıktık. Eksik tümevarımla yaşayan ama bunun farkında olan biri olarak, gördüklerimi ve hissettiklerimi paylaşmak istiyorum. Hititlerin izlerini taşıyan ören yerlerinde tarih ve duygular iç içe geçerken, Alaca'ya vardık. Küçük ama özenle düzenlenmiş bir müzesi var. Henüz müzeye girmeden, yol kenarında sandalyede oturan iki amcayla karşılaştık. Eşim selam verdi, kısa bir sohbet başladı. Sessizce dinlerken amcalardan biri bana dönüp Anadolu'nun o değişmeyen içtenliğiyle "Hoş geldin abla, yolculuk nasıl geçti?" dedi.

Kocasının yanında görünmez olmayı kanıksamış bir kadın olarak şaşırdım, mutlu oldum, değerli hissettim. Ve tüm özneliliğimle, tüm Alacalıların bu samimiyetin temsilcisi olduğuna inandım. Eksik tümevarımın farkındaydım ama kalbim önce davrandı. Zaten "Çorumludan adam olmaz" gibi temelsiz genellemeleri de o anda zihnimden tamamen sildim.

Yol bizi Vezirköprü'ye götürdü sonra. Zihnimde, Samsun'un en geri kalmış ilçesi olduğuna dair bir önyargı vardı. Ama yanıldım. İnsan ilişkilerinin sıcaklığı, kaybolduğunu sandığım insanlığın orada hâlâ dimdik ayakta durduğunu gösterdi bana. Tarihi kütüphanesi muhteşemdi; kütüphane memuruyla yaptığım kısa sohbette, orayı sadece öğrencilerin değil, halkın da aktif olarak kullandığını öğrendim. Orta Camii'nin imamı ve müezzini, Mescid-i Nebevi'nin huzurunu taşıyordu sanki.

Öncesinde uğradığımız Havza, millî duyguları kabartan, umudu diri tutan bir yerdi. Müze memurunun samimiyetiyle birleşen doğal güzellikler, insanda "Burada görev yapmak bir lütuf olmalı" dedirtiyordu. Kastamonu'nun eşsiz doğası, öğretmen evlerinin yöneticilerinin vizyonuna göre değişen çehresi, Karadeniz köylerinin imkânsızlıklar içindeki içtenliği... Tüm bunlar birer detay gibi görünse de hayatın derin anlamlarını saklayan küçük aynalar aslında.

Genellemeler ve önyargılar, kimi zaman doğru, kimi zaman yanlış... Ama her durumda hayatın tam ortasında. Belki de yapmamız gereken, onları yok saymak değil, farkında olarak, her yeni deneyimde yeniden değerlendirmek. Çünkü yol bize her zaman yalnızca bir yön değil, bir bakış açısı da kazandırır.

"İnsanların çoğu, gördüklerinin bütün olduğunu sanarak yanılır. Oysa hayat, her zaman gözle görünenden fazlasıdır."

- Montaigne

"Küçük örneklerden büyük genellemeler çıkarmak, aklın en yaygın yanılgısıdır."

-Francis Bacon

"Bir tek kırlangıç yaz getirmez; bir tek gözlem de hakikati doğurmaz."

-Aristoteles

ZÂLİMİN PORTRESİ

Karanlık devrin idarecisi,
Yıkık şehrin “Demir Ökçe”si,
“Ben öyle uygun gördüm” cümlesiyle,
Bir ömür geçirmesi,
Cemiyeti hakir görerek,
Şanını yüceltme meselesi,
Gür sesi, necis nefesi,
Hep daha fazlası,
Mülk hevesi,
Kin kokusu,
Hakka girme arzusu,
Sathi kinayesi,
Mevhum hikayesi,
Nizâmın mütegalibesi,
Eşrafın kimsesi,
Koltuğun esiri,
Yüksek şatonun kölesi,
Rüşvetin efendisi,
Yalanın pîri,
Yılanın irisi,
Nâkıs saltanatı,
Hevâ telakkisi,
Firavunun veziri,
Yetkinlik sevgisi,
Başlık iddiası,

Hakikat sürgünü,
Dalkavuk divanesi,
İblis vesvesesi,
Hâviyenin bekçisi,
Esfele safilin mertebesi,
Kof gürlmesi,
Tufeyli velvesi,
Büyük biraderin küçüğü,
Şaşaaya mütecessis,
Hilkat garibesi...
“Gelsin haber ötenin ötesinden,
Kurtuluş bestesinden,”
Yankılansın ulvi ses,
“Zulüm baki değildir,
Her gün yeniden doğar güneş!”
Gelir devrin Musa’sı,
Dimağında hürriyet davasıyla,
Son bulur zâlimin hülyası,
Nil’in kavuşmayı bekleyen dalgalarıyla..

Ahmet Halil Utkuoğlu

KIZIL GÖKKUBE

Gün, gökyüzüne seni yazdı bu akşam,
her bulut adını fısıldıyor sessizce.
Kızıl bir gökkube gerildi üstüme,
sanki kalbim yanıyor,
ama yanmak bile güzel seninle.

Rüzgâr, saçlarını hatırlatıyor bana,
her esişinde biraz daha eksiliyorum.
Gözlerin, ufkun son kıvılcımı gibi
batıyorlar içime,
ve ben, o batışta yeniden doğuyorum.

Kızıl gökkube altında,
zaman bir anlığına duruyor.
Güneş seni sevdiğimden habersiz,
ama ben biliyorum:
her gün batımı, senin adınla kararır.

Bir dua gibi söylüyorum adını,
rüzgâr taşıyor yıldızlara.
Kızıl gökyüzü dinliyor bizi,
belki de aşk,
gökyüzünün de kalbini yakmıştır bu akşam.

Ve ben,
ellerim titreyerek dokunuyorum havaya,
sanki sen oradasın,
bir adım ötede,
bir nefes kadar yakın,
ama sonsuz kadar uzak.

Kızıl gökkube çöker üstüme yavaşça,
ve ben, seni düşünerek kararıyorum.
Çünkü aşk bazen bir gün batımıdır —
güzel, yakıcı
ve hep biraz eksik kalan...

Güven İLERU

AŞK'IN İNTİBAHI

Ben ki tövbeler sokağının bir köşesine sığınmış
En büyük tövbesi aşk olan bir acizmişim,
Sen ki yolunu kaybetmiş bir berduş.
Zaman bizi oyuncak etmiş lakin
Kim geç kalmış kim acele etmiş artık önemsizmiş.
Ben, benden âlâ bir ruhu bedenimde tutmaya çalışan cünun iken
Bir deli ruh daha armağan edilmiş kâinata sığamayan yüreğime.
Sonra ben ne yapacağımı bilememişim.
“Sen, daha sen olamamışken beni benden etmişsin.”
Ben, yalnızlık durağında mutlu iken
Aşıklar diyarına mutsuzlukla yeniden dönmüşüm.
Sen suallerle boğuşurken, senden evvel yine sana çareler bulmuşum.
Ayakta duramayıp çöktüğüm kaldırım taşında ağlarken
Soluma dönünce yine sana gülmüşüm...
Ay tanımış beni yine, güneş yeniden kaçar olmuş.
Ben ise Züleyha'nın açtığı sevdâ yolunu sürdüren o Leyla olmuşum.
Ey benim onmaz sevdam,
Dön bir bak halime, ben yine şu kör gecelerin ıssız şairi olmuşum.
Hiçlikmiş yoğrulduğum, varlığı yeniden hissetmek için sebebim sen olmuşsun.
Meğer bir Can'a varmak için ben yıllardır canımdan olmuşum...
“Ve sen ki aşkımın kâfiri olmuşsun ya bu günah yeter sana.
Ben ki aşk tövbemi bozmuşum ya bu günah yeter hatta artar bana.”
Yeryüzüne sığmaz bizim ruhumuz,
Biz ki mutsuzluk girdabına sürülmüş iki aciz yolcuymuşuz.
Şimdi sen dön, kendine bir daha ağla.
Ağla ki anla, sensin bu sevdâya geç kalacak olan.
Ben de artık biraz olsun güleyim, Güleyim ki sen vefalı olmasan da aşk hâlâ vefalı bana...

MELTEM KAYMAZ

VAZGEÇEMEM SENDEN

Aşkımı sığdırmakta zorlanıyorum kelimelere
Bu sebeptendir şiir yazıyorum sevdiğime
İlan ettim aşkımı reddedileceğimi bile bile
Vazgeçmeyeceğim ben yine de

Sessiz, sakın biriyken kendi hâlimde,
Değiştim tanıştıktan sonra seninle.
Elim ayağıma dolaşıyor, seni her gördüğümde.
Yalan yok, seviyorum seni her zerrenle.

İlk göz göze geldiğimizde,
Utanmıştın, kızarmıştı yüzün.
Başka biri görse bizi o hâlde,
Anlardı aşkımızı her şekilde.

Beyefendi, biliyorum reddettiniz beni,
Ama sanmayın ki kolayca vazgeçeceğimi,
Bilin siz bir ömür bekleyeceğimi,
Aşktan elinizi çektiğinizi bildiğim hâlde,
Bir umut gelirsiniz diye..

Mine ÖKÇE

Zamanın kum taneleri arasında parlayan bir yıldız vardı: Mus'ab bin Umeyr. Mekke'nin en zengin ailelerinden birinin çocuğudur. Giyimi, zarafeti ve yakışıklılığıyla dillere destan bir delikanlı... Mısırdan, yemenden özel getirttiği amber kokularıyla yürüdüğü sokaklara iz bıraktı. Gençliğin, servetin ve saygınlığın bütün nimetleri onun avuçlarındaydı; fakat kader, ona yalnızca bir zenginlik hikâyesi değil; imanın, sabrın ve teslimiyetin destanını yazdıracaktı.

Bir gün Darü'l-Erkam'dan gelen sesler dikkatini çekti. Mus'ab bu seslere dinlemeye başlayınca söylenenlerin kalbine tesir ettiğini fark etti. Gözleri ilk kez Hz. Muhammed'le buluştuğunda, sanki bütün dünya susmuştu. Bir tek o var gibiydi. Her söylediği benliğine işliyordu. O an sahip olduğu tüm zenginliklerinin ötesinde bir hakikatin olduğunu hissetti. İslam'ı kabul ettiğinde ise bütün hayatı değişti. Ailesinin öfkesine ve toplumun baskısına maruz kaldı. Her şeye rağmen inandığı dava uğruna dimdik durmayı başardı. İslam, aklın iknası değil, kalbin adanmasıdır. Çünkü gerçek iman, insanın kendini tüm benliğiyle Yaradan'a emanet etmesidir. Mus'ab kendini bu davaya adadı. Ailesi onu bu yoldan döndürebilmek için baskılarını arttırdı ve kendi evinde oğullarını zincirlediler; fakat o, ailesinin öfkesine değil, kalbindeki hakikat ışığına kulak verdi. Medine'den bir grup genç İslam'ı hak din olarak seçti. Onlara dinin gereklerini anlatacak öğreticilere ihtiyaçları vardı. Bunun üzerine Resulullah, Mus'ab bin Umeyr'e bu kutsal görevi verdi. İşte o günden sonra Mus'ab bin Umeyr İslam'ın ilk muallimi, ilk elçisi olarak anılmaya başladı. Gittiği her yerde insanların kalplerine dokunmayı başardı. Her sohbetinde sadece kelimeleri değil, sevgiyle yoğrulmuş bir hakikati sundu. İnsanları dine davet ederken yalnızca güzel sözleriyle değil duruşu, tavırları ve güzel ahlakı ile de etkiledi. İslam yavaşça, usul usul bir şafak gibi yayıldı. Önce bir avuç kalpte titreyen ışık, sonra bir şehrin sokaklarını aydınlatan sabah oldu. Bu durumdan rahatsız olan Mekkeli müşrikler Bedir savaşının da intikamını alabilmek için Uhud savaşını başlattılar. Uhud, sadece kılıçların savaşı değil, yüreklerin sınavı oldu. Okçuların Hz. Muhammed'in sözünü dinlemeyip bir anlık gaflete düşmeleri Müslümanları çok zor bir durumda bıraktı. Mus'ab bin Umeyr, sancağı eline aldı. Göğsünü gerdi. Mekkeli müşriklerin saldırısı üzerine sağ eli kesildi. Kanı akıyor, acı bütün bedenini sarıyordu. Ama Mus'ab bin Umeyr'in dudaklarından Kur'an'ın ayetleri düşmüyordu. Sol eline sancağı aldı. Sol eli de kesildiğinde, Mus'ab sancağı kollarıyla göğsüne bastı. Artık kolları, ellerinin yerini tutuyordu. Son darbe olarak vücuduna saplanan mızrakla birlikte Mus'ab bin Umeyr yere yığıldı. Onun göstermiş olduğu bu cesareti ve yapmış olduğu fedakârlıkları akıllardan hiç silinmedi. O an, ölüm sadece bir son değil, inancın ölümsüzleştiği bir an oldu. Savaş bitmişti. Kayıplar büyüktü. Uhud'un dağları derin bir yasın nefesiyle doluydu. Mus'ab bin Umeyr'in bedeni, savaşın gölgesinde hareketsiz yatıyordu. Onun zarif bedeni, bir zamanlar Mekke sokaklarını süsleyen gençliğin ve güzelliğin simgesiydi, ama şimdi yalnızca küçük bir kefeni vardı. O kefen ne yüzünü tam kapatabiliyordu ne de ayaklarını gizleyebiliyordu. Dünyanın bütün servetleri, onun imanı uğruna gösterdiği fedakârlığın yanında küçülmüş gibiydi. Mus'ab, Allah için vazgeçmenin ve şehadetin en yüce örneği olarak tarih boyunca parladı.

MUS'AB BİN UMEYR

Dünya malı elinde iken
Seçti İslam'a hizmeti.
Her türlü zorluğa katlandı
İslam'ı yaymaktı tek dileği

Bu uğurda Medine'de
İlk öğretmen unvanını aldı
Kelimelemleri incelikle seçince
Anlam yerleşti gönüllere sessizce

Uhud'un bağrında parladı nuru
Resul'ün aşkıyla yanmıştı ruhu.
Sarsılmaz imandı kalbinin suru
Şehadetle buldu ebedi huzuru.

Mekke'nin en zengin çocuğuydu
İsteddiği her şey onun olurdu
O sadece İslam'a hizmeti seçti
Öldüğünde kefen bile yetersizdi

İslam'ın şanlı kahramanları
Bizlere örnek oldular
Kutsal bir davaya kendilerini adayarak
İslam'ı günümüze ulaştırdılar.

Büşra ARSLAN

Ne yusufum kuyuda
Ne yunusum, bir balığın karnında
Ne Nuh'un gemisindeyim ne de onun tufanında
Kainatın ben neresindeyim ?

Karanlık sisli çarkın
Karanlık bir dişi
Döndükçe kirlenen aciz nevi
Sahranın fırtınasında Araf'ta
Dökük paramparça bir zâyî.

Cihanın incisi alemlere deva
Arşın Nuru onun yolu bana Sefa
Göz kabahat gönüllere reva
Onun yolu insanlığa şifa

Sırrını bilmez , seni bilmez aciz akıl
Hakikati bulana o dur vekil
Bilenin deryasında ne gam ne keder
Mecnun olmuş gönül ona, arş ona
Kainat alem hasret ona

Rabia TÜRELİ

Biz Aynı dünyada yaşarken bize uzaktan bakan
yabancı gözlerde farklı hayatların kefesine konulduk
İki ayrı mevsim gördüler bizi

Gördüler baksalardı ki şayet gözlerindeki
kalplerindeki mühürü kaldırılabilsediler bileceklerdi
aynı bulutun damllarları
aynı toprağın filizi aynı göğüste çarpan yürek
olduğumuzu bileceklerdi
kaldıramadım mühürlenmiş mefhumları

Senden sonra... ah ki sensizlikten sonrasına
sanmaki geride bıraktım bizi
Düşlerimde süsledim, yürüdüğüm yollarda
yudumladığım suda
Devasa kalabalığın içinde düşledim Düşünmesinlerki
avareyim
Sanmasınlar ki seni zikrederken sarhoşluğa bürünmüş
bir ayyaşım
Meczub değilim ben
Yalnızca Seni bilen divaneyim...

Rabia TÜRELİ

Bazı insanlar kendi çağlarına ait değildir. Ya çok erken gelirler ya da çok geç. Onların sözü, yaşadıkları dönemde yankı bulmaz; ancak zaman geçip de sessizlik çöktüğünde, söyledikleri birden duyulur olur. Oğuz Atay da işte o geç duyulan seslerden biridir.

1934 yılında Kastamonu’da doğdu. Çocukluğu Anadolu’nun taşra sessizliğiyle İstanbul’un hareketliliği arasında geçti. Babası Hakim Cemil Atay, Cumhuriyet’in ilk yıllarının idealist bürokratlarındandı. Oğuz Atay’ın içinde filizlenen adalet duygusu, insanın iç dünyasına olan merakı belki de oradan geldi. İstanbul Teknik Üniversitesinde inşaat mühendisliği okudu, ardından akademisyen oldu. Fakat onun zihni, sayılarla ya da planlarla değil, kelimelerle uğraşmak istiyordu.

Edebiyat dünyasına adım attığında yıl 1971’di. Tutunamayanlar yayımlandı; fakat kitap, o dönemin edebiyat çevrelerince “ağır”, “anlaşılmaz” hatta “gereksiz uzun” bulundu. Kimse fark etmedi ama Atay aslında Türk romanına yepyeni bir soluk getirmişti. Alışılmış hikâyelerden farklı olarak, onun romanı bir iç monologlar zinciriydi; ironinin, mizahın ve melankolinin iç içe geçtiği bir dil kurmuştu. Selim Işık ve Turgut Özben sadece roman karakteri değil, bir kuşağın iç hesaplaşmasının sembolleriydi.

Atay, insanı bütün çelişkileriyle birlikte anlatmak istedi. Onun kahramanları hiçbir zaman “başarılı” olmadı. Hayata, düzene, topluma tutunamadılar. Ama belki de Atay’ın derdi, tutunmanın kendisiyleydi. Çünkü o, modern insanın yalnızlığını, topluma yabancılaşmasını en derin hâliyle hissetmişti. Bu yüzden Tehlikeli Oyunlar’da Hikmet Benol’un yaşadığı çelişkiler, aslında Atay’ın kendi iç savaşının yansımalarıydı.

Bir yandan zekâsının sınırlarını zorlayan ironik bir dili vardı; diğer yandan kelimelerinin arkasında hep kırılğan bir kalp gizlenirdi. Mizah onun için bir sığınaktı. Gülmek, hayata direnmenin bir yoluydu. “Gülmek, bir kaçış biçimidir,” der gibiydi satır aralarında. Çünkü Atay, trajediyi gülümseyerek anlatabilen ender yazarlardandı.

Ne yazık ki yaşadığı dönemde hak ettiği ilgiyi göremedi. Tutunamayanlar’ın ilk baskısı zor satıldı, Tehlikeli Oyunlar beklenen etkiyi yaratmadı. Bir Bilim Adamının Romanı ile Profesör Mustafa İnan’ın yaşamını anlatırken bile, aslında kendi varoluş sancılarını anlatıyordu. Edebiyat dünyası onu “anlaşılmaz” bulurken, o yavaş yavaş kendi içine kapanıyordu.

1977’de, henüz 43 yaşındayken beyin tümörü nedeniyle hayata veda etti. Geride yarım kalmış bir roman –Eylembilim– ve tamamlanmamış bir ömür bıraktı. Ama ölümünden yıllar sonra, onun kelimeleri birer birer yeniden keşfedildi. Genç kuşaklar, yalnızlığın, ironinin, tutunamamanın anlamını Oğuz Atay’ın cümlelerinde buldu.

Bugün Oğuz Atay yalnızca bir yazar değil, bir ruh hâli, bir bakış biçimi olarak varlığını sürdürüyor. Onun satırlarını okuyan herkes biraz Selim Işık, biraz Hikmet Benol olur. Bir yanımız tutunmak isterken diğer yanımız “tutunamayanlara” yakın hisseder kendini.

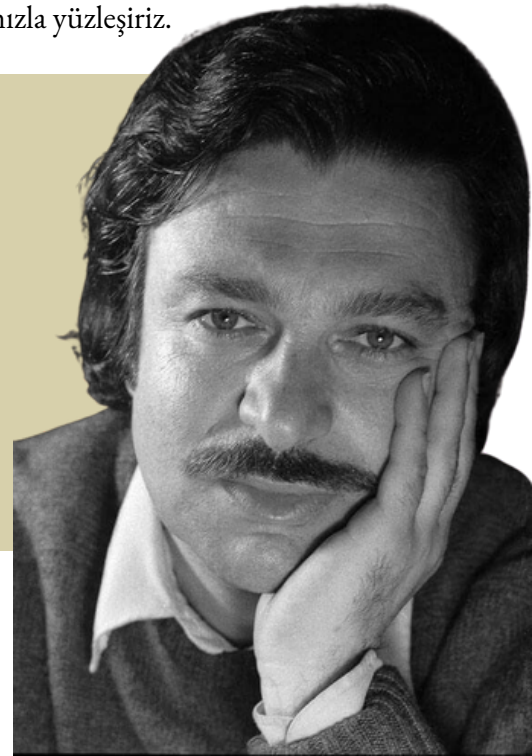
Oğuz Atay’ın edebiyatı, insanın kendi içindeki çatışmayı anlatır. Modern dünyanın içinde sıkışmış bireyin, hem kendine hem topluma yabancılaşmasını. Belki de bu yüzden onun cümleleri hâlâ güncel, hâlâ taze. Çünkü dünya değişse de, insanın içindeki o karmaşa değişmiyor.

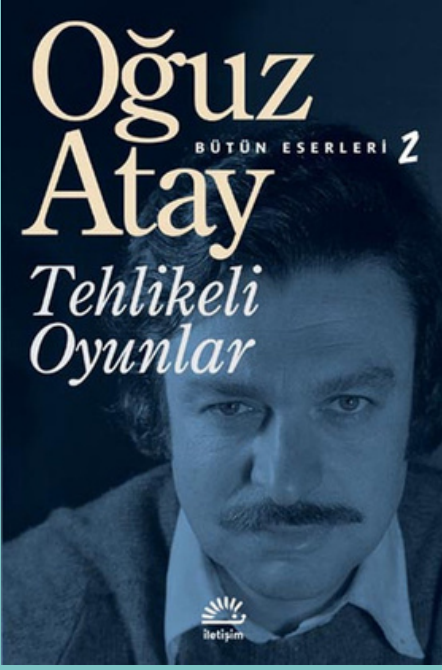
Ve her defasında aynı ses yankılanıyor satırların arasından:

“Ben buradayım sevgili okurum, sen neredesin?”

Belki de Atay’ın asıl mirası, bu soruyu hâlâ içimizde duymamızdır. Çünkü her okuyuşta, o soru yeniden yankılanır — ve biz, bir kez daha kendi tutunamayan yanımızla yüzleşiriz.

“Beni bir gün
unutacaksan, bir gün
bırakıp gideceksen,
boşuna yorma derdi;
boş yere mağaramdan
çıkarma beni.
Alışkanlıklarımı
özellikle yalnızlığa
alışkanlığımı
kaybettirme boşuna”

Oğuz ATAY

Oğuz Atay, 12 Ekim 1934'te Kastamonu'da doğdu. Babası hâkim Cemil Atay'dı. Çocukluk yıllarını Ankara ve Kastamonu arasında geçirdi. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nden mezun oldu ve bir süre akademisyenlik yaptı. Edebiyata ilgisi genç yaşlarda başladı. 1971 yılında yayımlanan ilk romanı Tutunamayanlar ile Türk edebiyatında yeni bir dönem başlattı. Roman, modern insanın yalnızlığını, iç çatışmalarını ve topluma yabancılaşmasını anlatıyordu. Ardından Tehlikeli Oyunlar (1973) ve Bir Bilim Adamının Romanı (1975) adlı eserleri geldi.

Oğuz Atay, romanlarında ironi, iç monolog ve bilinç akışı tekniklerini ustalıkla kullandı. Ancak yaşadığı dönemde yeterince anlaşılmadı; kitapları ölümünden sonra hak ettiği değeri buldu.

13 Aralık 1977'de, henüz 43 yaşındayken beyin tümörü nedeniyle hayatını kaybetti. Geride yarım kalmış romanı Eylembilim ve unutulmaz bir edebî miras bıraktı.

Bugün Oğuz Atay, Türk edebiyatının en özgün ve etkileyici yazarlarından biri olarak kabul edilir.

Oğuz Atay'ın 1973'te yayımlanan Tehlikeli Oyunlar adlı romanı, yalnızca bir edebî metin değil, aynı zamanda insanın kendisiyle ve dünyayla hesaplaşmasının bir laboratuvarıdır. Bu kitapta Atay, bireyin iç dünyasına açtığı o keskin kapıyı biraz daha aralar; bu kez ironiyi, umutsuzluğu ve deliliği iç içe geçirerek insan ruhunun karanlık dehlizlerine doğru bir yolculuğa çıkar.

Romanın merkezinde Hikmet Benol vardır: Bir yandan kendi kimliğini, varoluşunu anlamaya çalışan; diğer yandan toplumun dayattığı kalıpların dışında yaşamaya çabalayan bir adam. Evinden, karısından, geçmişinden kopmuştur. Fakat özgürlüğe giden yol, sanıldığı kadar kolay değildir. Hikmet, kendi zihninde kurduğu “oyunların” içinde hem kurtuluşu hem de çöküşü arar. Bu yüzden Tehlikeli Oyunlar, aslında bir insanın kendisiyle oynadığı en zor oyunun adıdır.

Oğuz Atay, bu romanda dilin sınırlarını zorlar. Anlatıcı sürekli değişir, zaman yer yer kırılır; okur, tıpkı Hikmet gibi neyin gerçek, neyin hayal olduğunu seçemez hale gelir. Bu bilinçli bir tercihtir. Çünkü Atay'a göre insanın hayatı da zaten böyledir: bir oyun, bir yanılsama, bir karmaşa.

Romanın bir diğer dikkat çekici yönü, ironi ve trajedinin yan yana yürüyüşüdür. Atay, en umutsuz anlarda bile gülümsemenin bir direniş biçimi olduğunu gösterir. Hikmet'in gülüşü, aslında içindeki acının bir maskesidir. Bu yönüyle Tehlikeli Oyunlar, Türk edebiyatında belki de en incelikli “trajikomik” romanlardan biridir.

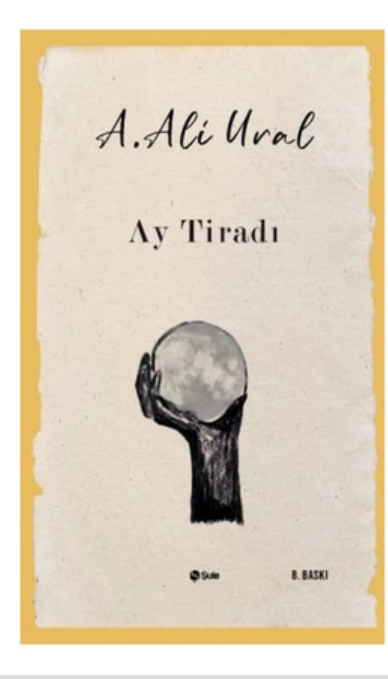
Eser boyunca sık sık “oyun” kavramı öne çıkar. Hikmet'in oynadığı oyunlar, sadece bir kaçış değil, aynı zamanda bir kendini var etme çabasıdır. Toplumun düzenine uymayan, “tutunamayan” bir karakter olarak Hikmet, kendi dünyasında yeni bir gerçeklik kurar. Fakat bu oyunlar giderek tehlikeli hale gelir; çünkü insan, kendi zihninin içinde kaybolduğunda artık hangi rolün kendisine ait olduğunu bilemez.

Oğuz Atay, Tehlikeli Oyunlar'da yalnız bireyi değil, bütün bir çağın ruhunu anlatır. Modern insanın parçalanmış bilincini, iletişimsizliğini, yalnızlığını dile getirir. Roman, bir dönemin Türkiye'sine de ayna tutar; şehirleşmenin, modernleşmenin, “aydın olma” sancısının ortasında sıkışmış bir kuşağın iç sesidir.

Belki de bu yüzden Tehlikeli Oyunlar, sadece bir roman değil, bir iç hesaplaşma metnidir. Hikmet Benol'un hikâyesi, her okurun kendi içindeki “tehlikeli oyunlar”la yüzleşmesidir. Atay'ın kelimeleri hâlâ aynı soruyu fısıldar:

“Gerçekten yaşıyor muyuz, yoksa sadece oyun mu oynuyoruz?”

Bugün hâlâ Tehlikeli Oyunlar'ı okuyan herkes, kendi sesini o satırların arasında bir yerlerde bulur. Çünkü Oğuz Atay, insanın içindeki o derin karmaşayı, hem mizahla hem acıyla anlatabilen ender yazarlardandır. Ve bu roman, onun dehasının, kırılğanlığının ve insan ruhuna dair eşsiz sezgisinin en açık kanıtıdır.

Abdurrahim Ali Ural

1959'da Samsun Ladik'te doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. İlk şiiri *Mavera* dergisinde çıktı (1982). Yüksek öğreniminin ardından bir süre editörlük yaptıktan sonra Şûle Yayınları'nı kurdu.

Babası ziraat mühendisi ve yazar Kemal Ural, annesi şiirleriyle de bilinen Şahide Yüksel Hanım'ın kızı Ülker Ural'dır. Halk şairi Âşık Zülâlî anne tarafından büyük dedesidir.

1989'da Merdiven Sanat isimli aylık bir sanat dergisi çıkardı. 24 sayı çıkan bu derginin yanı sıra Kitaphaber isimli iki aylık bir kitap-kültür dergisi yayınladı. Yayın yönetmenliğini de yaptığı bu dergilerde şiir, öykü ve makalelerini yayınladı. Ural'ın yayınlayıp yönettiği dergiler arasında bir şiir ve poetika dergisi olan Merdiven Şiir de bulunuyor (2005-2007).

2006-2012 yılları arasında Türkiye Yazarlar Birliği (TYB) İstanbul şube başkanlığını yapmış olan A. Ali Ural, bir dönem de Şehir Tiyatroları Repertuar Kurulu üyeliğinde bulundu. 2011 yılından itibaren FSMVÜ' de "Özgün Yazarlık" ve "Yazılı ve Sözlü Anlatım"; 2017'den itibaren İstinye Üniversitesi'nde "Yazılı ve Sözlü Anlatım" dersleri vermektedir. 2012 yılının şubat ayında birinci sayısı çıkan ve edebiyat ağırlıklı bir sanat dergisi olan Karabatak'ın genel yayın yönetmenliğini yapan Ural'ın "Hızır Kırk Saatin Kurgusal Yapısı" konulu bir yüksek lisans tezi bulunuyor.

Bazı kitaplar bağırır; sessizce konuşur, ama sesi insanın içinde uzun süre kalır. Ali Ural'ın *Ay Tiradı* adlı eseri de böyle bir kitaptır. Kelimeleri sakın, ama etkisi derindir. Her cümlesi, okuyucunun iç dünyasına açılan bir pencere gibidir; oradan hem gökyüzü görünür, hem insanın kendi karanlığı.

Ali Ural, Türk edebiyatında kendine has bir yere sahip. O, sözü süslemeyen ama derinleştiren bir yazar. *Ay Tiradı*, onun hem dil işçiliğini hem de insan ruhuna olan sezgisel yakınlığını en iyi yansıtan kitaplarından biridir. Bu eser, adından da anlaşılacağı gibi bir "tirat", yani bir iç döküş, bir monologdur; fakat bu tirat ne sahnede söylenir, ne kalabalıklara... Bu, insanın kendi kalbine söylediği bir tirattır.

Kitapta Ali Ural, günlük hayatın içinden geçen ama çoğu zaman fark etmediğimiz duyguları, ayrıntıları ve acıları kelimelere döker. Kısa denemelerden, gözlemlerden ve metaforlarla örülmüş cümlelerden oluşur. Onun kalemi, sade bir dilin ardına gizlenmiş derin bir anlam taşır. Her yazıda bir sessizlik duygusu, bir durup düşünme çağrısı vardır.

Ali Ural'ın yazılarında en dikkat çekici özelliklerden biri, insanı doğayla ve evrenle aynı düzleme yerleştirmesidir. "Ay" burada yalnızca bir gök cismi değildir; bazen bir tanık, bazen bir sığınak, bazen de bir ayna gibidir. Yazar, okuyucusuna ayın ışığında insanın iç dünyasına bakmayı önerir. Bu yüzden *Ay Tiradı*, sadece bir kitap değil, bir iç dönüş yolculuğudur.

Kitap boyunca sık sık ölüm, yalnızlık, zaman ve anlam arayışı temaları karşımıza çıkar. Ancak Ural, bu ağır kavramları ne karanlık bir umutsuzlukla ne de kuru bir felsefeyle anlatır. Onun üslubu naif bir bilgelik taşır. Her cümlesinde "az sözle çok şey söyleme" kaygısı hissedilir.

Ay Tiradı, bir bakıma modern insanın içsel yorgunluğuna yazılmış bir mektuptur. Yazar, okuyucuya öğüt vermez; sadece onunla birlikte düşünür, birlikte susar. Bu yüzden kitap, okurun ruhunda yankı bulur. Bazı cümleler bir süre sessiz kalır, sonra insanın zihninde yeniden konuşmaya başlar.

Ali Ural'ın kalemi, günümüzün hızlı, yüzeysel anlatılarına bir alternatif gibidir. Onun yazıları okuru yavaşlatır, durdurur, hatta bazen susturur. Çünkü o bilir ki, gerçek anlam sessizlikte doğar.

Belki de *Ay Tiradı*, hepimizin içindeki o susturulmuş sesin adıdır. Gecenin bir yerinde, pencereden içeri süzülen ay ışığıyla beraber insanın kendi kalbine yönelttiği sessiz bir tirat...

Orhan Veli Kanık, Türk şiirinin en sade ama en derin seslerinden biri. O, kelimeleri süslemeyen, halkın dilinden konuşan, gündelik hayatın en küçük ayrıntılarına bile şiir olasılığını kazandıran bir şairdi. Belki de bu yüzden hâlâ her yaştan okurun kalbine dokunabiliyor.

1914 yılında İstanbul'da doğdu. Babası, Cumhuriyet dönemi müzikçilerinden Veli Kanık'tı. Ankara'da büyüdü; Ankara Erkek Lisesi'nde Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat'la tanıştı. Bu dostluk, daha sonra Türk edebiyatının akışını değiştirecek Garip akımının temelini oluşturdu. Orhan Veli, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde okudu ama bitirmedi; çünkü onun asıl derdi, kitapların değil, hayatın içindeydi.

Şiir onun için bir kürsü değil, bir sokaktı. "Cebimde yoktu beş kuruş / Ne arzu kaldı bende, ne tahammül" derken, aslında bir dönemin ruhunu dile getiriyordu. Garip akımıyla birlikte şiiri halkın gündelik konuşma diliyle buluşturdu. O güne kadar şiirin ulaşılmaz bir sanat olduğuna inananlara inat, "rakı şişesinde balık olsam" diyerek şiiri masalara, sokaklara, vapur iskelelerine indirdi.

Ama bu sadelik, basitlik değildi. Tam tersine, kelimenin en saf hâline ulaşmak için gösterilen bir çabaydı. Orhan Veli, süsü, biçimi, kalıbı bir kenara bırakıp insana dokunmak istedi. Şiirinde hem ironi hem hüznün vardı; hem gülümsetir hem düşündürürdü.

1941'de yayımladığı Garip kitabı, Türk şiirinde bir devrim sayılır. Şiirin yüksek duvarlarını yıkmış, o duvarların arkasındaki sıradan insanı görünür kılmıştı. O artık "büyük şair" değil, halkın arasındaki bir dosttu.

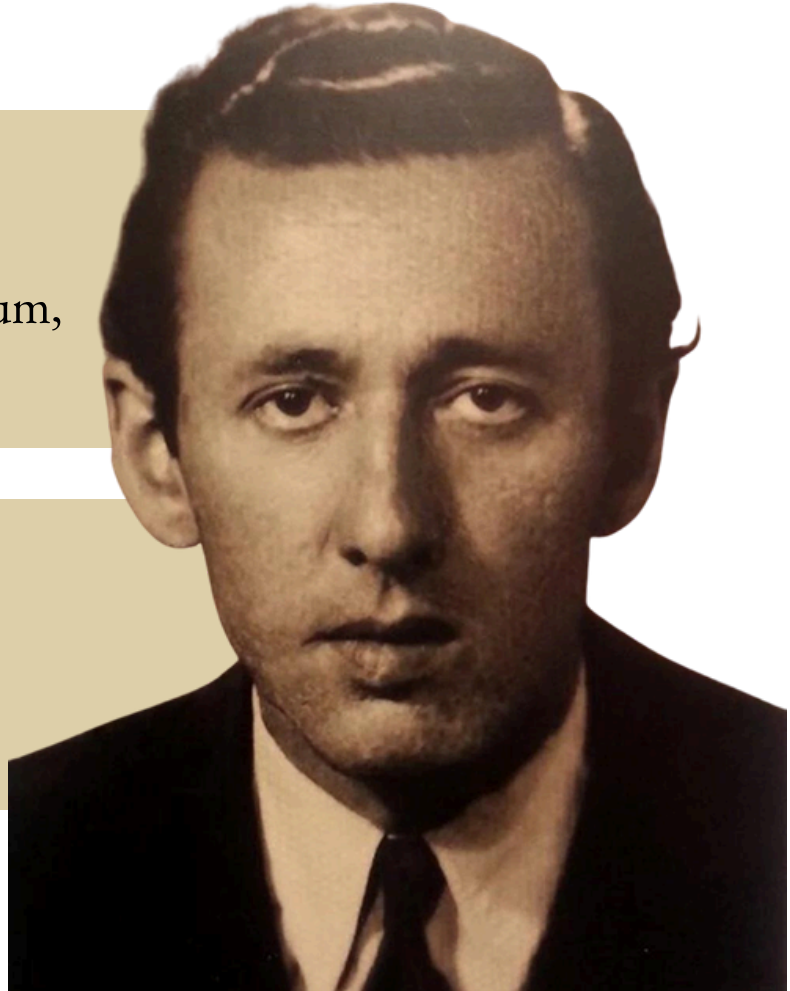
Hayatı gibi ölümü de kısa ve beklenmedikti. 1950 yılının Kasım ayında, henüz 36 yaşındayken bir çukura düşüp başını vurması sonucu beyin kanaması geçirerek hayata veda etti. Arkasında onlarca şiir, ama onlardan daha da büyük bir "bakış biçimi" bıraktı.

Orhan Veli bize sadece şiir yazmayı değil, hayata şiirle bakmayı öğretti. Sokakta yürürken, yağmurun altında, denizin kıyısında, bir vapur düdüğünde, bir dostun sesinde şiiri duymayı...

Belki de onun asıl mirası, bu dünyaya biraz daha sade, biraz daha içten, biraz daha "insanca" bakabilmemizdir. Çünkü Orhan Veli, sadece bir şair değil, içimizdeki sıradan hayatın en güzel cümlesiydi.

"Bir yer var, biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün.
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum,
Anlatamıyorum."

Bekliyorum
Öyle bir havada gel ki,
Vazgeçmek mümkün olmasın.

ÇEKİÇLE ÇAKILAN SEVDALAR

Fazlaca karanlık günlerin,
Sabahı bekleyen güneşin,
Ardı arkası kesilmeyen,
Bitmek bilmeyen yılları, günleri.

Masanın üzerine bırakılan hayallerin,
Tam gidecekken geri dönülen,
Hatanın telafisini bilmeyen,
Güneşi komşu edinen
Kişilerin esiriyim.

Tutsakça geçirilen günleri,
Arkası kesilmeyen kafiyeleleri,
Masadan alınan hayalleri,
Çekiçle çakılan, sağlamlığı bilinmeyen,
Vudukça derine inen sevdalara esirim.

Çalıntı değilim, kendimim.
Yalancı değilim, sadece korkak bir kişiyim.
Sevince güzelleşen biriyim,
Bir başıma ise çok çirkinim.

Bekledikçe demlenen,
Hayatı hiç anlayamayan,
Sabretmeyi bilen biriyim.
Git desen de beklerim.

Sen bana aldırma,
Ben gittiysem bile
Senin içindir.
Beklemiyorsan,
Hayat eğer devam ediyorsa,
Yollar kesişmiyorsa bile
Yine de beklerim.

Ahmet Furkan YALÇIN

GİDENLERİN ARDINDAN

Ne dersiniz yapayalnız attığım çığlıklara?
Ya içinde boğulduğum kapkaranlık kuyulara?
Kimse kimsenin umrunda değil bu dünyada,
Bilmem ne diye gelmişim ben bu cihana?

Takındığım yalandan tebessüm maskesiyle,
Herkes gibi oynarım mutluluk dramımı ben de.
Bu koskoca alem bir tiyatro sahnesiyse,
Aciz kuklalarıyız feleğin dalga geçercesine.

Tuz basarım ben de bu gönül yaralarım,
Bu cihanda kimin derdi kimin umrunda?
Bir hezeyan ettim ben bir gece yaradana,
Ne şiir yazmakta deva, ne feryat figan fayda.

Belki buluruz mutluluğu bir gün başka alemde,
Mutluluk yalanıyla girerken bir bir cehenneme.
Hakiki cehennem nedir ben bilemem de,
Ben de yanıyorum yüreğimdeki ateşlerde.

Ne zaman kaçtı hevesimiz bu hayatta?
Matem tutalım biz de gidenlerin ardından.
Sattı bu alem ruhunu bir yalan şeytanına,
Koptu küçük kıyamet, büyük olanı da uykuda.

Hatice Kübra KÜÇÜKKESKİN

SEVDA DÜĞÜMÜ

Kelâmımı gönül defterine yaz
Gönül defterinin sahifeleri başkadır
Üstü çizili dahi olsa atılmaz
Bir hata ile o sahife yakılmaz

Sahi emanet sahifelerde gizlenir mi
Misâl gözüün arkasında olan gönül gözü
Gözün gördüğünden daha fazlasını görebilir mi
Kelâmı sahifelerde okuyan göz olsa dahi dinleyen gönül
olabilir mi

Emanet
Sahi emanet nedir
Emanet, sadece muhafaza mı etmektir
Göz pınarlarında da biriktirdiği yaşları ile beslemekte
değil midir

Benim kalbim kör
Lâkin kör gözler nasıl gördü
Nasıl o kalbe, kendi kalbinin emanetçisine nasıl
ulaşıverdi
Bizi bağlayan ince bir ip, nasıl bu kadar kudretli olabildi.

O düğümü sevdim
Saflığını sevdim
İpin bağlı olduğu masumiyetliği sevdim
Her dikişi sevdıyla atılmıştır
Ve her dikişte biraz daha büyüyen aşkın özüdür

Bir gün o ip gerildiğinde
Birlikte dokunacak ellerimiz
Bir düğümün ardında, bir kalbin derinliğinde
Emanet edilen herşey yerine oturacak ve herşey sevdıyla
tamamlanacak

Kavuşma umuduyla
Her adım biraz daha yakın
Her nefes biraz daha derin
Ve her kalp biraz daha atacak
Aşkın en güzel halinde...

Hasan Hüseyin AYGÜN
Mesken EKER

Yağmurlara olan sitemindenmidir yalnızlığın,
Yoksa Kasım'a olan özleminden mi?
Maviliğini neden yitirdin yağmurla!
Yarına Güneş açmaz mı?
Umut yeniden doğmaz mı,
Gökyüzü gibi parlamazmısın?
Gördüm o da buğulu,
Ay'ı ve Yıldızları gizlemiş ardına,
Benim gibi...
Bugün gözlerim size misafir
Ruhumu ağırlayın...

Meryem ACAR

Alacakaranlık hep galip olurdu saklambaç
oyununda
Güneş hep ilk ebelenen olurdu
Saklayamazdı hiçbir şeyi Görünürdeydi her
şeyin sebebidde getirdiği felaketlerde
Alacakaranlık iyi saklardı
her asrın felaketini gören gözlerin yaşlarını
Hapsederdi içine haykıran sükutları
Alacakaranlık iyi saklardı .
Aydı, alacakaranlığın ve güneşin ortası
Ne anlatabilirdi içindekini
ne de gizleyebilirdi içinde ki meçhulü.
Korkardı içindekini atmaktan ay
Korkardı çünkü atarsa boş kalacaktı gönlü
Koca bir sahranın ortasında ki kuru bir ot gibi
savrulacaktı oradan oraya...
Atamadığı gibi gizleyemezdi de
Gizleyemezdi çünkü günden güne büyüyen aşkı
sıgınyordu artık içine
Boğulurdu aşkının serin sularında
Şimdi sen seç kendine birini yoldaş
Alacakaranlığı seçip boğulacak mısın
dertlerinde
Güneşi seçip de görsün herkes içimde ki dert
silsilesini mi diyeceksin
Yoksa Ay'ı mı alacaksın yanına yoldaş
Gösterdiğini görür
Güzelliğini de hissederim mi
diyeceksin Ay'a.

Safiye GÜNDOĞDU

“DOKUNMADAN SEVMEK

bir sabah gibi başladın bana.
gözlerin henüz gün ışığına alışmamıştı,
ben ise kalbimin perdelerini aralıyordum sessizce
belki bir umut girer diye içeri.

sen gülümsedin,
ve ben o an öğrendim:
bazı gülüşler ömrün en kırılgan anıdır.
çünkü insan, gülene yaklaşılmaya korkar,
ya parçası olursa o ışığın,
ya gölgesi bile yetmezse...

bir rüzgâr esti,
saçların savruldu yanımdan,
ben dokunmadım
çünkü dokunmak, bir şeyi bitirebilir.
bazen yalnızca bakmak,
bir sonsuzluğa denk düşer.

kalbimle konuşuyordum o sırada:
"biraz sabret," diyordu,
"her aşkın kendi sessizliği vardır,
bizimki belki hiç konuşmaz, ama yaşar."

akşamları seni düşünürken
sözlerimin ucuna düşen bir titreme oluyor.
ne yazsam eksik, ne söylesem fazla.
belki de bu yüzden sevdanın en temiz hâli
susmaktır biraz.

ellerin...
yakınımda olsa,
ellerimi nasıl saklayacağımı bilemem.
çünkü bir temas,
bin günah kadar ürkütücü
ve bir dua kadar saf olabilir aynı anda.

seninle yan yana yürümeyi düşünüyorum bazen.
rüzgâr omuzlarımızı karıştırıyor,
ama biz dokunmuyoruz birbirimize.
çünkü biliyoruz:
bazı kalpler temas etmeden de yanar,
bazı sevgiler yalnızca bakışla tamamlanır.

bir sokak lambasının altında durduğumda
gölgen geçiyor üzerimden.
ben onunla konuşuyorum sanki "bak" diyorum,
"dokunmadan bile sevebilir."
çünkü ben seni,
bir sessizliğin içinden çağırdım,
ve sen geldin.

şimdi sen,
her sabahın masum tarafında duran bir rüya gibisin.
ben uyanmaya korkuyorum,
çünkü uyanmak, seni unutmaktır belki.

öylece kal diyorum içimden:
sözsüz, temassız, saf bir sevda olarak.
çünkü ben seni,
dokunmadan da,
sonsuzca seviyorum.

Güven İLERU

BEHRAM 3

Sadece ağaçlar yaprak dökmez Behram.
Mevsim yalnızca yılın üç ayı sonbahar değildir.
Değildir dünya temelli kalmak için uygun.
Kaç bedeninin hiçlikte kaybolmasına şahit oldum.
Sarıp solmak yapraklara has değildir.
Meselâ benizlerin sarılığına yetişemez ayın ışığı.
Üzerinde yaşadığımız bu yeryüzü,
Dostça yaşamayı öğütleyen kitaplık dolusu
avuntular,
Tutmaya yetmiyor zeminin yerinden oynamasını.
Gücü yetmiyor hatiplerin ölümleri uyandırmaya.

Bütün hitaplar senin içindir Behram!
Sustuğum bütün şiirler senin adınadır.

Sadece akşamları kararmaz gökyüzü Behram.
Kaç gündüzün karalara çaldığına,
Mum ışığında kaç sevdanın yarıldığına şahit
oldum.
Hayat her zaman tamamlanmıyor Behram.
Hayat tam anlanmıyor!
Hayat tam anlamıyor!

Gözümünden kan damlamadığına bakma Behram
Eski zaman aşıklarından değilim.
Sanma ki sıcaklığını hissetmiyor göz torbalarım,
Kırmızının en güzel tonunu taşıyor damarlarım.
Sarf etme nefesini, feryadım dinmeyecek.
Ve kesilmeyecek bileklerim,
Yaşamak en delice intihar değil mi zaten Behram ?
Ölesiye yaşıyorum seni.

Sevde Betül Karabacak

VUSLAT-I ÂZAM

Yüreğimde sonu görünmeyen bir trene yolcu olmuşum
Bu yolun sonunda çukur varmış bihaber çantamdan çıkardığım defterime
not alıyorum
Yüreğinin ateşi gece lambamın içerisine yerleşmiş bana nur olmuş sevgili
Matemli ahval-i âcizane resmim karşıma çıkar birdenbire defterde

Yardım et sevgili bu hayal zindanında yalnız kaldım
Ki her an seni düşündükçe içten içe yanmayı sevdim.
Bir mektup gibi yırtık, eksik ve mühürsüzüm
Adını anınca yanar her harfi defterimin
Ve bilirim, bu tren durmaz hiçbir istasyonda
Çünkü son durak sensin, ve ben hâlâ yoldayım.

Bu yol zifiri karanlık
Seni düşündüğüm vakitlerde ki yangınım ise
Yolumu aydınlatan bir fener misâli nurunu yayar
O nur masumiyetinden mi akar?

Sevgili, bu yolculuk yalnızlık içeriyor
Ta ki son durağa, sana varıncaya dek
Vuslatın coşkusunu hülyalarımda saklamak ise
Duaya açtığım elime düşen yaprakların huzurlu saadeti misâli

Hasan Hüseyin AYGÜN
Mesken EKER

“SENİN ADINDA BİR AKŞAM”

Deniz bugün sessiz ama biliyorum,
içinde bin dalga var senin adını taşıyan.
Her biri kıyıya vurdukça
kalbimin en derin yerinden bir parça kopuyor.

Güneş batarken gökyüzü kızıl bir sır gibi açılıyor,
belki de aşkın rengi bu biraz yanık, biraz umut dolu.
Ben defterimi açıyorum dizlerimin üstünde,
kalemim titriyor rüzgârla değil,
adını yazmaktan korktuğum için.

Bir martı geçiyor başımın üstünden,
kanatlarında bir özgürlük,
ama ben hiçbir yere gitmek istemiyorum.
Çünkü seni düşünmek,
bazen bütün dünyayı sevmek gibi geliyor.

Rüzgâr yanaklarıma dokunuyor,
sanki sen oradaymışsın da
beni usulca hatırlatıyormuşsun gibi.
Bir dalga daha vuruyor kıyıya
ve ben,
her sesinde “dön” diyorum içimden.

Bu şiir, belki de hiç sana ulaşmayacak,
ama deniz duyar, biliyorum.
Çünkü ben her kelimeyi
bir su damlasının kalbinden kopardım.

Güneş ufkun ardına çekiliyor,
gökyüzü senin gülüşüne benziyor,
turuncu, yumuşak ve biraz hüzünlü.
Ellerim tuz kokuyor,
ama aşkın kadar masum değil hiçbir şey bu dünyada.

Eğer şimdi burada olsaydın,
susardık belki de.
Çünkü bazı duygular
konuşulmaz sadece denize karışır,
ve senin adında bir akşam olur.

Güven İLERU

Bırakın yağmurları yağsın,
Yağsın tane tane yüreğime
Bırakın yağmurları yağsın
Damlar engel olmasın!
Yağsın yüzüme hiç durmadan,
Tenime değdiğini hissedeyim.
Döneyim yüzümü göğe
Göz bebeklerime değsin taneleri
Hissedeyim yağmuru...
O tınlar o tınlar ki
Eşlik et dercesine
Birikintilerin içinde çalışıyor.
İslansın ayaklarım
Sokak lambası aydınlatсын bizi
Göreyim damlaların inişini
Bırakın yağmurları yağsın
Yağsın üstüme usul usul
Hapsettiğim ruhumu salsın,
Damlalar arasında yükselsin göğe
Bırakın yağmurları yağsın
Yağsın tınlarla...
Bedenimi değil ruhumu ıslatın
Yükselsin yerden toprak ve çim kokuları
Yaşadığımı, yaşadığımı hissedeyim...

Meryem ACAR

- SIRR-I ÂZAM -

Beşer ruha mı aşık olmalı
Yoksa ruhu verene mi
Yüreğinde tuttuğu cismî maşukta mı yaşamalı
Yoksa yüreğinde tuttuğu maşuğu ayna belleyip
Yaradana mı kavuşmalı

Sanat sanatkârını temsil eder neticede
Sanata aşkı versek sanatkârı görmezden gelmiş olmaz
mıyız

O yüzden sanat bir aynadır, sanatkârı yansıtan
Aşk bir aynadır, Allah'a kavuşturan

Aşk Hakka ulaşma çabası değil midir
Aşk, aşk, aşk
Sen değil misin hakiki yuvanı arayan
Aşk, aşk, aşk
Sen değil misin Haktan başka her maşukta yok olan

Sîneler mahzun, aşıklar cefakâr
Yoksa, yoksa sen
Huzur-u İlahiye varmaya vesile olan
Eğilince, kıymeti artan elmas misâli misin
Ben seni bilemedim
Hakkı bilmek hakikate vardırılmaz mı
Hakka olan sevdâyı sînede tahayyül etmeye kalp dayanır
mı
Suallerimin misafir olduğu heybem ağır gelir
Velhasıl, aşk, aşk, aşk sen Rahmân'ın sînemize
yerleştirdiği bir Sırrı Âzam misalisin sanki
Bir ayinesin yüreğimde Sırrı Âzam nazar etse, Şiir-i
Âzâm'ım belirir sînemde...

Hasan Hüseyin AYGÜN

Zıvanadan Çıkmak

35

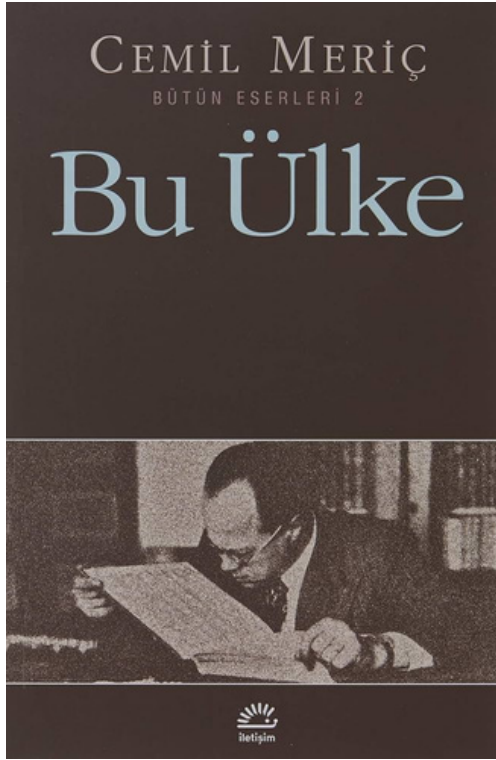
Zıvana, eskiden sigaranın veya tütün çubuğunun ağza gelen kısmına konulan kâğıttan yapılmış boruya verilen addır. Ayrıca pek çok kısımdan meydana gelen eşyalarda parçaların birbirine geçmesini sağlayan girinti ve çıkıntılara da zıvana denir. Zıvanaların olması gereken yerden ayrılması umulan amaca hizmet etmeyecektir. Dolayısıyla eski İstanbul'da gündelik hayatta bir olay karşısında "çok öfkelenmek", "delirmek" manasında zıvanadan çıkmak tabiri kullanılmıştır. Günümüzde de bu deyim kullanımı yaygındır.

YEŞİL YOL (1999)

Yeşil Yol (The Green Mile), 1930'lu yıllarda bir hapisanede geçen dokunaklı bir hikâyedir. İdam mahkûmlarının tutulduğu bölümde görev yapan baş gardiyan Paul Edgecomb, bir gün iki küçük kıızı öldürmekle suçlanan iri yarı ama son derece iyi kalpli John Coffey ile tanışır. Coffey, doğaüstü güçleriyle insanları iyileştirebilmektedir ve zamanla Paul, onun suçsuz olduğuna inanır. Ancak Coffey, tüm masumiyetine rağmen idam edilir. Paul bu olayın vicdani yükünü ömür boyu taşır. Film, adalet, merhamet ve insanlığın gerçek yüzü üzerine derin bir sorgulama yapar.

HÜR TEFEKKÜRÜN KALESİ

Şöhreti fethe koşan bir aydınlar ordusu. Kimi yarı yolda kalacak, kimi yol değiştirecektir bu akıncıların. Belki hiçbir varamayacaktır hedefe. Genç düşünce, dergilerde kanat çırpır. Yasak bölge tanımayan bir tecessüs; tanımayan, daha doğrusu tanımak istemeyen. En çatık kaşlılarında bile insanı gülümseten bir «İtimâd-ı nefis», dünyanın kendisiyle başladığını vehmeden bir saffet var. Tomurcukların vaitkâr gurûru.

Bir şehrin iç sokakları gibi mahrem ve samîmidirler. Devrin çehresini makyajsız olarak onlarda bulursunuz. Müzeden çok antikacı dükkânı, mühmel ve derbeder.

Kitap, istikbâle yollanan mektup... simokin giyen heyecan, mumyalanan tefekkür. Kitap ve gazete... biri zamânın dışındadır, öteki «ân»ın kendisi.

Kitap, beraber yaşar sizinle, beraber büyür. Gazete, okununca biter.

Kitap fazla ciddi, gazete fazla sorumsuz. Dergi, hür tefekkürün kalesi. Belki serseri ama tâze ve sıcak bir tefekkür.

Kitap, çok defa tek insanın eseri, tek düşüncenin yankısı; dergi bir zekâlar topluluğunun. Bir neslin vasiyetnâmesidir dergi; vasiyetnâmesi, daha doğrusu mesajı. Kapanan her dergi, kaybedilen bir savaş, hezîmet veya intihar.

Bizde hazîn bir kaderi var dergilerin; çoğu bir mevsim yaşar, çiçekler gibi. En tâlî'ileri bir nesle seslenir. Eski dergiler, ziyaretçisi kalmayan bir mezarlık. Anahtarı kaybolmuş bir çekmece. Sayfalarına hangi hâtıralar sinmiş, hangi ümidler, hangi heyecanlar gizlenmiş, merak eden yok.

Mecmua-i Fünûn (1863-1865) tam bir mektepti, diyor Tanpınar. «Bu mecmua bizde, Büyük Fransız ansiklopedisinin onsekizinci asırdaki rolünü oynar.» Ne garip mukayese! Fransız ansiklopedisi, yükselen bir sınıfın kavga silâhıydı. Nasları devirmekdi amaç; nasları, yani kiliseyi. Mecmua-i Fünûn, bir avuç bürokratin nâşiri efkârıdır; daha doğrusu Batı'dan ithal edilen posa fikirlerin sergilendiği bir meydan. Ne milleti temsil eder, ne içtimâî bir sınıfı. Bununla beraber, düşünce târimimizin bir sayfasıdır; bedbaht veya bahtiyar bir sayfası. Hangimizde koleksiyonu var?

Dergiler, İkinci Meşrutîyet'te bir hitâbet kürsüsüydü, hitâbet kürsüsü veya bayrak. Altın çağları yeni harflerin kabulü ile sona erdi. Eski okuyucularını kaybettiler, yeni okuyucu nesilleri yetişinceye kadar devletten yardım beklemek zorunda kaldılar. Cumhuriyet intelijansiyasının en acil vazîfesi, mâzîvi tasfiye ve hâl'i takviyeydi. Tahrîr-i Sükûn kanunundan 1940'lara kadar, dergilerimiz hiçbir «aşırı düşünce»ye daha doğrusu düşünceye yer vermezler.

Sonra, zaman zaman çığlıklar duyulur, tek parti devrinin kesif ve kasvetli havasını dağıtmaya ça-lışan çığlıklar. Nihayet politika, haftalık kavga dergilerine görülmemiş bir alâka sağlar. Ve bu hayzavallı derginin soluk sayfaları arasında nebâtî bir huy içinde, sesi büsbütün kısılan edebiyat, birkac hayat yaşar.

30 YIL

“ Yeryüzünün öğretmeni olabilmek için,
gökyüzünün öğrencisi olmak gerekir! ”

Aliya İzzetbegović

TİMAV

TÜRKİYE İMAM HATİPLİLER VAKFI

GENÇ NEFESLER

NESİLDEN ÇAĞLARA
GENÇLİK İÇİN BİR ÇAĞRI

5. MEVSİM

*Gül sundum gediler, koklamadılar
Armağan can verdim saklamadılar
Gittim... gelir diye beklemediler
Kaybolan gölgemi yollara sordum.*

BEŞİNCİ MEVSİM - Abdurrahim Karakoç

ISSN 3062-1679

9 773062 187002 >